

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Veronika Vítková

**Úplatkářské trestné činy a možnost dočasného odložení trestního
stíhání jako možný nástroj boje s korupcí**

Diplomová práce

Olomouc 2020

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Úplatkářské trestné činy a možnost dočasného odložení trestního stíhání jako možný nástroj boje s korupcí*“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 17. dubna 2020

.....

Vítková Veronika

Děkuji tímto vedoucí své diplomové práce, JUDr. Bronislavě Coufalové, PhD., za odborné vedení mé diplomové práce, rady a připomínky.

Obsah

Úvod	4
1 Korupce a vztah k trestnímu právu	6
1.1 Obecně ke korupci	6
1.2 Vymezení korupce pro účely trestního práva	8
1.3 Korupce a úplatkářství	11
2 Trestněprávní úprava úplatkářských trestních činů	14
2.1 Pojem úplatek	14
2.2 Pojem obecný zájem	19
2.3 K jednotlivým trestným činům	21
2.3.1 Přijetí úplatku dle § 331 TZ.....	21
2.3.2 Podplacení dle § 332 TZ.....	23
2.3.3 Nepřímé úplatkářství dle § 333 TZ.....	25
2.1 Další trestné činy související s korupcí.....	27
3 Nástin získávání poznatků o korupční činnosti	29
4 Institut dočasného odložení trestního stíhání u korupčních trestných činů	32
4.1 Přiblížení procesní úpravy	32
4.1.1 Novela trestního řádu provedená zák. č. 287/2018 Sb.	34
4.2 Požadavky kladené na osobu oznamovatele	35
4.2.1 Rozhodnutí o dočasném odložení trestního stíhání dle § 159c trestního řádu ...	36
a) Dobrovolnost oznámení a jeho učinění bez zbytečného odkladu	36
b) Oznámení skutečností o trestné činnosti toho, kdo o úplatek požádal.....	38
4.2.2 Rozhodnutí o nestíhání podezřelého dle §159d trestního řádu.....	40
4.3 Účinná lítost u úplatkářských trestných činů dle § 163 zák. č. 140/1961 Sb.	41
4.4 Zhodnocení aktuální úpravy	44
Závěr	46
Seznam literatury	48

Úvod

Korupce je jedním z nejzávažnějších problémů současnosti nejen v České republice, ale i celosvětově. Podlamuje důvěru veřejnosti v právní stát a spravedlnost a tím negativně ovlivňuje veřejné mínění o dané společnosti. Trestní zákoník na korupci reaguje především v hlavě X, a to stanovením tří trestných činů, které s ní úzce souvisí. Korupci nelze zcela vymýtit, lze se jí pouze snažit snižovat. Z tohoto důvodu se zákonodárci snaží přijít s efektivním řešením, jak s korupcí bojovat, tedy jak korupci odhalovat, objasňovat a potírat. Problematické je, že je doprovázena důkazní nouzí, kdy chybí dostatečné důkazy o trestné činnosti anebo se policejní orgány často o takovém skutku ani nedozví.

Na tento problém se snaží reagovat novela trestního řádu provedená zák. č. 163/2016 Sb., a to zakotvením dvou zcela nových ustanovení § 159c a § 159d, která stanovují zvláštní případ dočasného odložení trestního stíhání u jedné z forem pasivní korupce. V praxi to znamená, že pokud osoba, která poskytla nebo slíbila úplatek, o který byla druhou stranou požádána, učiní dobrovolně a bez zbytečného odkladu policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci o daném skutku oznámení a poskytne součinnost zejména tím, že oznámí všechny skutečnosti, které ji jsou o daném skutku a osobě, která úplatek požadovala, známé a zaváže se podat úplnou a pravdivou výpověď, může následně státní zástupce rozhodnout o jejím nestíhání.

V obecné rovině si tato práce klade za cíl detailněji analyzovat tento nový institut a upozornit na jeho nedostatky, neboť vzhledem k tomu, že se stále ještě jedná o poměrně nová ustanovení, nejsou v rámci odborných publikací téměř vůbec zpracovaná¹. V rámci této analýzy se snažím o zodpovězení výzkumné otázky, zda by mohl být tento institut skutečně účinným prostředkem při boji s korupcí. Kromě zodpovězení této otázky se práce zaměřuje také na některé dílčí otázky týkající se úplatkářských trestných činů a korupce. I přesto, že jsem si vědoma svých omezených znalostí z pozice studenta, věřím, že alespoň některé závěry z této práce budou přínosem pro další zkoumání a bude je možné využít jako podklad k odborné diskuzi související s mým tématem.

V rámci předkládané práce, je z hlediska obecně teoretických vědeckých metod, použita zejména metoda analytická při rozboru ustanovení §159c a § 159d trestního řádu. Dále je

¹ Například v učebnici trestního práva je těmto ustanovením sice věnována jedna celá stránka, ale v zásadě jde o pouhé přepsání zákona, srov. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 5. vydání, Praha: Leges, 2018, s. 515

v práci obsažena metoda syntézy na základě, které se díky předchozí metodě analytické a také komparační, budu snažit formulovat vlastní myšlenky, hodnotit novou úpravu a pokoušet se zodpovědět otázky, které vyvstaly v souvislosti se studiem této problematiky. Další užitou metodou je metoda komparační, neboť ve čtvrté kapitole srovnávám současnou úpravu s úpravou zvláštní účinné lítosti dle předchozího trestního zákoníku. V neposlední řadě, pak práce samozřejmě obsahuje i metodu popisnou a kompilační především v kapitole třetí.

Diplomová práce je sepsaná jako jednolitý celek se snahou o důraz na vzájemnou návaznost jednotlivých kapitol.

V první kapitole se proto budu nejprve obecně zabývat samotným pojmem korupce. Kladu si zde za cíl především kriticky rozebrat některé definice a definiční znaky korupce předkládané odbornou veřejností. Následně se snažím vymezit rozdíl mezi korupcí a úplatkářstvím.

Na tuto úvodní kapitolu navazuje kapitola druhá, zabývající se úplatkářskými trestnými činy. Stěžejním bodem v této kapitole je podkapitola zabývající se úplatkem, neboť ten je základním prvkem všech úplatkářských trestných činů. V rámci kritické úvahy obsahující některé případy z praxe se snažím detailněji rozebrat především hodnotu úplatku a jeho materiální stránkou a problémy s tím související. I v rámci podkapitol týkajících se úplatkářských trestných činů se snažím nastínit některé sporné prvky související s korupcí.

Kapitola třetí je předělem mezi trestním právem hmotným a procesním. Zabývá zjišťováním korupce policejními orgány. Měla by čtenáře seznámit především s tím, jaké existují další možnosti zjišťování korupce, mimo zkoumaný institut.

Poslední kapitola, na základě poznatků získaných z předešlých kapitol a jednak na základě kritického rozboru ustanovení § 159c a § 159d tr. řádu a následně provedenou komparací s institutem účinné lítosti si klade za cíl v závěrečné části podat čtenáři kritické zhodnocení tohoto nového institutu, jenž by mohlo být reflektováno při jeho dalším zkoumání.

Cílem práce v žádném případě není přinést komplexní a popisné pojednání o všech trestněprávních aspektech souvisejících s korupcí, neboť i s ohledem na předepsaný rozsah diplomové práce, by podchycení všech trestněprávních problémů bylo absolutně nereálné. Z tohoto důvodu jsem se v jednotlivých kapitolách snažila zachytit jen část z nich, především ty, které osobně považuji za aktuální. Zároveň některé otázky, které nesouvisí přímo s tématem této práce, jsem se pokusila jen nastínit pro možnost dalšího zkoumání.

1 Korupce a vztah k trestnímu právu

Pro účely této práce je nutné se v následující kapitole alespoň okrajově zabývat vymezením pojmu korupce a dále jejím vztahem k úplatkářským trestným činům.

1.1 Obecně ke korupci

Korupce, jakožto jeden ze závažných globálních problémů současnosti, se vyskytuje ve všech společenských režimech. Není jevem, který by se v naší společnosti objevil teprve v nedávné době, ale „pyšní se“ bohatou historií. Ačkoliv je obtížné určit přesně její počátek, první zmínky o korupci můžeme nalézt již ve starověkých dílech antických filozofů.² Celosvětovost korupce dokazuje řada mezinárodních organizací, které se zaměřují na boj s korupcí a dále řada mezinárodních úmluv, které na půdách těchto organizací vznikají. Ukázkovým příkladem je například *Úmluva Organizace spojených národů proti korupci (UNCAC)*, která má v současné době 186 smluvních stran.³ V rámci Rady Evropy působí skupina GRECO (Group of States against Corruption), čítající nyní 50 států⁴. Cílem této skupiny je „zlepšit schopnosti svých členů v boji proti korupci pomocí kontroly dodržování jejich závazků v této oblasti prováděné dynamickým procesem vzájemného hodnocení a vzájemného tlaku.“⁵

Samotné slovo korupce je latinského původu. Vzniklo ze slovesa *rumpere* (lámat, zlomit), z něhož se později vyvinulo slovo *corruptus*, které značilo následek určitého nekalého jednání (v překladu zvrácený, znečištěný ale také podplatit, uplatit atd.).⁶

Náš právní řád s pojmem korupce pracuje velmi sporadicky. Na ústavní úrovni ho nenalezneme vůbec. Mezi zákony, které tento pojem používají, patří zák. č. 341/2011 Sb. o Generální inspekci bezpečnostních sborů, zák. č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky a zák. č. 563/1991 Sb., o účetnictví. V těchto zákonech je pojem korupce používán v souvislosti s protikorupčním opatřením, a to v určitých zákonných případech žádat správce daně o

² CHMELÍK, Jan, TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011, s. 7-9

³ *Organizace spojených národů - Portál justice*, 2017 [online]. Ministerstvo spravedlnosti České republiky [cit. 06.03.2020]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/organizace-spojonych-narodu?clanek=umluva-osn-proti-korupci-uncac>

⁴ Seznam států převzat z webové stránky Rady Evropy [online], [cit. 21. 4. 2020]. Dostupná na: <https://www.coe.int/en/web/greco/structure/member-and-observers>

⁵ Rezoluce ustavující skupinu GRECO ze dne 1. května 1999, [online], [cit. 21. 4. 2020] dostupné na: <https://rm.coe.int/16806cd24f>, článek první.

⁶ CHMELÍK, Jan, TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011, s. 15

informace v oblasti boje s korupcí, které získal při správě daní.⁷ V dalším zákoně, kde se tento pojem vyskytuje, tj. v zák. č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, je použit v § 30 odst. 2 písm. a), ve smyslu předávání informací o korupčním jednání v rámci Eurojustu.

V rámci podzákoných právních předpisů se s ním můžeme setkat také ojediněle, například v § 2 vyhlášky ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, kde se stanovuje povinnost předsedy soudu zajistit v rámci rozvrhu práce specializaci ve věcech: korupce úředních osob, korupce při veřejných zakázkách, korupce při veřejných soutěžích a korupce při veřejných dražbách. Zajímavostí je, že i přesto, že pojem korupce tyto předpisy používají, nikde jej nedefinují. Dále se s pojmem korupce už v poměrně větším výskytu můžeme setkat u interních normativních aktů, které však již nespádají do právního řádu, tedy např. vládních usnesení, kdy vláda pravidelně vydává dokumenty týkající se strategie boje s korupcí a jejího zhodnocení.⁸

Vzhledem k tomu, že právní řád tento pojem používá minimálně, a naopak se s ním pracuje v politických aktech vlády, lze dospět k názoru, že se nejedná o pojem vlastní právnímu odvětví, ale *vice versa* o určitý mezioborový "jev", který je nutné zkoumat napříč různými vědeckými obory. Z tohoto důvodu pak mimo jiné existuje velké množství mnohotvárných definic. Většina autorů vědeckých prací se však snaží korupci definovat pouze pro účely svých vlastních prací a definice úzce souvisí nejen s odborným zaměřením dané osoby,⁹ ale také původem autora, neboť nahlížení na korupci může být u jednotlivých zemí (například kvůli odlišnému politickému vývoji) poměrně různorodé.¹⁰ S ohledem na daný fakt a skutečnost, že tento pojem není v žádném zákoně definován, vyvstává zároveň i otázka, jaká trestněprávní jednání pod korupci zařadit a co si blíže pod tímto pojmem představit, neboť jak správně poznamenává i Cejp „*Přesné vymezení pojmu korupce je nezbytným předpokladem jak pro formulaci právních předpisů, tak pro přijetí protikorupčních opatření...*“¹¹

⁷ Viz např. § 40 zák. č. 341/2011 Sb. o Generální inspekci bezpečnostních sborů, který hovoří o „možnosti Inspekce pro účely trestního řízení žádat od správce daně informace získané při správě daní, je-li to nezbytné pro plnění konkrétního úkolu v oblasti boje s korupcí.“

⁸ Příkladem lze uvést usnesení vlády české republiky ze dne 17. prosince 2018 č. 855, o Vládní koncepci boje s korupcí na léta 2018 až 2022

⁹ DUYNE, Petrus C. Van. In DUYNE, Petrus C. Van a kol. *Boj proti korupci*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha, 1999, s. 2

¹⁰ K tomu např. KOTULAN, Petr. In CEJP, Martin., KOTULAN, Petr., JANDA, Pavel. *Korupce*. Praha: IKSP, 1996, s. 29 - 37

¹¹ CEJP, Martin. In CEJP, Martin., KOTULAN, Petr., JANDA, Pavel. *Korupce*. Praha: IKSP, 1996, s. 3

1.2 Vymezení korupce pro účely trestního práva

Jak již bylo naznačeno výše, trestní právo v České republice samotný pojem korupce nebo korupčního jednání nedefinuje. Kvůli absenci jednotné definice, která by obsáhla celý pojem korupce a uspokojila odbornou veřejnost, se můžeme v odborné literatuře setkat s různými pokusy korupci definovat. V této práci je vhodné uvést některé z těchto používaných definic.

Jako nejobecnější ale zároveň poněkud vágní, se jeví definice korupce v Ottově všeobecném slovníku, který za korupci považuje „...*jednání, kterým se na určitou osobu působí, aby jednala buď proti dobrým mravům, nebo proti svým povinnostem, ať již úředním nebo morálním.*“¹² Tato definice se však blíže nezabývá tím, co je přesně myšleno daným působením. To znamená, že pod tuto definici by mohla spadat i taková trestněprávní jednání, jako je vydírání či vyhrožování, jež však nejsou řazena mezi korupční jednání, ale i jednání která mohou být možná nemorální, ale nebudou protiprávní.

Duyne ve své práci uvádí několik definic. Definice korupce, která má za cíl najít nejnižší společný jmenovatel všech korupčních jednání, je tato „*nepoctivost, nebo nedostatek v rozhodovacím procesu, kdy ten kdo rozhoduje souhlasí s tím, že se odchýlí od kritéria nebo požaduje odchýlení od tohoto kritéria, kterým by se jeho rozhodování mělo řídit, výměnou za odměnu nebo za slib nebo očekávání odměny, avšak tyto motivy, které jeho rozhodování ovlivňují, nemohou být částí ospravedlnění rozhodnutí.*“¹³ Zde je již vymezeno, že musí dojít k výměně určité protihodnoty a nestačí pouhé působení na osobu. Za problematické pro účely trestního práva však spatřuji, že není přesně stanoveno, jaký způsob rozhodování se zde myslí a formulace „odchýlení od kritéria“ nemusí nutně znamenat, že musí dojít k porušení určité (ať již morální či právní) normy. Pod tuto definici tedy mohou spadat i taková jednání, která nejsou protiprávními. Jak také dále zmiňuje Duyne, lze tuto definici použít i ve výchově, například: „...*dítě korumpuje svého otce slovy: jestliže mě necháš dívat na Hvězdné války, budu umývat nádobí, ale neříkej to mámě! Unavený otec přijme nabídku a dovolí svému synkovi, aby se díval na televizi, místo aby psal svůj domácí úkol, jak bylo domluveno s matkou.*“ Jedná se tedy o definici, která nepovažuje za korupční jen taková jednání, která jsou protiprávní, ale i taková která jsou obsahem našeho každodenního chování a rozhodování.¹⁴ Pokud by předmětná

¹² BENDA, Antonín, (ed). *Ottův slovník naučný nové doby: dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému*. Díl 3., Praha, 2001, s. 768.

¹³ DUYNE, Petrus C. Van. In DUYNE, Petrus C. Van a kol. *Boj proti korupci*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha, 1999, s. 2

¹⁴ DUYNE, Petrus C. Van. In DUYNE, Petrus C. Van a kol. *Boj proti korupci*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha, 1999, s. 2

definice byla vykládána doslovně, musíme nutně dospět k názoru, že není vhodná pro užití v rámci práva, neboť neobsahuje znak protiprávnosti.

David a Nett jako definici uvádí „*jednání motivované snahou po zisku korumpované osoby, která porušuje právní normu tím, že poskytuje za odměnu korumpující osobě či skupině osob výhody jakéhokoliv druhu a může tím poškodit i třetí osoby na protiprávním směnném obchodu přímo nezúčastněné.*“¹⁵ Toto vymezení považuje za stěžejní porušení právní normy, jenž se děje za účelem získání zisku a zároveň upozorňuje, že v tomto korupčním vztahu se potencionálně může vyskytovat i osoba třetí v roli poškozeného. Štička k tomu také uvádí, že korupční vztah nemá pouze dvě strany, ale vždy je zde ještě strana třetí, která je poškozeným, například daňový poplatník v případě předražené státní zakázky.¹⁶ Tohoto poškozeného je však nutné chápat v obecném slova smyslu, nikoliv v rámci trestního práva, neboť u korupčních trestných činů poškozeného zpravidla nenalezneme.

Jak vyplývá z příkladných definic, vytvořit jednotnou definici pro korupci je nereálné, ale v zásadě také nepraktické, neboť nikdy nemůže podchytit všechna korupční jednání. Z uvedených definic je však také patrné, že obecně za korupci můžeme považovat i taková jednání, která nespádají pod trestněprávní ochranu.

Souhlasím s názorem Chmelíka, který se přiklání k vymezení korupce pouze pomocí jejich charakteristických znaků. Myslím si, že tyto znaky přesněji vystihují podstatu korupčního jednání pro účely trestního práva. Mezi tyto znaky patří vztah dvou subjektů, lukrativnost tohoto vztahu, dispozice určité pravomoci jedné ze stran, jednání je proti dobrým mravům a souvislost s obstaráváním věcí obecného či institucionálního zájmu.¹⁷ Tato práce se uváděnými znaky bude zabývat blíže.

Prvním znakem je vztah dvou subjektů. Jedním z těchto subjektů je ten, který úplatek přijímá či jej vyžaduje. Zde se jedná o tzv. pasivní korupci.¹⁸ Tato osoba, musí mít určité lukrativní postavení, pravomoc či musí zastávat určitou funkci, což je výhodné pro uplácujícího. Nejčastěji se bude jednat o osoby činné ve veřejné správě.¹⁹ U korupce ve veřejné správě pak v zásadě ruku v ruce s úplatkářskými trestnými činy bude dle judikatury²⁰ naplněna i skutková

¹⁵ DAVID, Vladislav, NETT, Alexander. *Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém*. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 27

¹⁶ ŠTIČKA, Michal. *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě*. Praha: Transparency International – Česká republika, 2008, s. 19

¹⁷ CHMELÍK, Jan, TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011, s. 25

¹⁸ Rozlišení mezi aktivní a pasivní korupcí můžeme nalézt téměř ve všech odborných pracích. Příkladem lze uvést např. DAVID, Vladislav, NETT, Alexander. *Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém*. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 17

¹⁹ CHMELÍK, Jan, TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011, s. 81

²⁰ Např. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2014, sp. zn. 8 Tdo 109/2014

podstata trestného činu zneužití pravomoci úřední osoby dle § 329 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále také jako „tr. zák.“ nebo „TZ“). Druhým subjektem je pak ten, který úplatek nabízí či poskytuje jinou výhodu. V souvislosti s tímto hovoříme o tzv. aktivní korupci.²¹ Touto osobou může být prakticky kdokoli, kdo je pro svou ziskuchtivost ochoten (a s ohledem na finanční stránku u peněžitých úplatků i schopen) poskytnout druhé osobě úplatek či jinou výhodu. Nejčastěji se bude jednat o „adresáty“ veřejné správy, podnikatele podplácející jiné podnikatele atd.²²

Druhým znakem je, že vztah přináší těmto stranám výhodu. Úplatek může mít formu přímého majetkového prospěchu (nabídnutí finanční hotovosti), jiné materiální výhody (koupě auta, zájezdu atd.), či nehmotného statku, kdy je autory uváděna například určitá vzájemná protislužba, prominutí dluhu, či vykonání soulože.²³ Pro stranu uplácujícího je vztah výhodný, protože se jí dostává především určitého plnění, na které by buď neměla nárok (například poskytnutí úplatku úředníkovi za účelem získání živnostenského oprávnění, aniž by byly splněny nutné podmínky k jeho udělení²⁴), popřípadě by plnění bylo obtížněji dosažitelné (například poskytnutí úplatku za účelem přednostního vyřízení věci). Protiplnění však může spočívat také v pasivitě, kdy poskytujeme úplatek osobě, od které požadujeme její nekonání. Příkladem je možné uvést nabídnutí úplatku při silniční kontrole hlídce Policie ČR, aby opomenula provést kontrolu řidičského průkazu²⁵ nebo poskytnutí úplatku za účelem mlčení.²⁶ Podrobněji o úplatku bude pojednáno v kapitole druhé.

Třetím znakem je, že korumpovaný subjekt disponuje určitou pravomocí. Tuto pravomoc postrádá druhá strana, popřípadě jí náleží také, ale sama ji nechce zneužít (například úředník vydávající řidičská oprávnění by si mohl plagiát řidičského průkazu obstarat sám, ale raději k tomu využije svého kolegu). Sama mezinárodní organizace Transparency International definuje korupci jako „zneužití svěřených pravomocí za účelem získání nezaslouženého osobního (soukromého) prospěchu“²⁷ Příkladem jednotlivých pravomocí může být například pravomoc kontrolní, dozorová, rozhodovací, vyšetřovací atd. Domnívám se, že pravomoc je nutné vykládat extenzivně, nikoliv jen jako pravomoc týkající se dispozice s právními

²¹ DAVID, Vladislav, NETT, Alexander. *Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém*. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 17

²² CHMELÍK, Jan, TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011, s. 82

²³ NOVOTNÝ, Oto a kol. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 433–434.

²⁴ CHMELÍK, Jan, TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011, s. 58

²⁵ Např. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 1. 2017, sp.zn. 4 Tdo 8/2017

²⁶ Např. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19.2.2013, sp.zn. 4 Tdo 27/2013

²⁷ *Co je to korupce*. [online] Transparency International – Česká republika, [cit. 26. 4. 2020] Dostupné na: <https://www.transparency.cz/korupce/>

prostředky. K tomuto lze uvést případ, kdy osoba A nabídne úplatek osobě B, aby přiměl soudkyni C, se kterou je B v partnerském vztahu a osoba C její názory bezmezně uznává, k vydání zprošťujícího rozsudku ve prospěch A, čímž by se osoba B mohla dopustit trestného činu nepřímého úplatkářství dle § 333 trestního zákoníku.

Čtvrtým znakem je jednání proti dobrým mravům. S tímto neurčitým právním pojmem se setkáváme především v oblasti soukromoprávních vztahů, kde se jim příkladně rozumí „*souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihují podstatné historické tendence, jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních.*“²⁸ To je samozřejmý požadavek, neboť dle mého názoru jednání, které je v souladu s dobrými mravy, nemůže být korupcí jak v trestněprávním, tak obecném smyslu.

Pátým a zároveň posledním typickým znakem je dle Chmelíka souvislost s obstaráváním věci obecného nebo institucionálního zájmu. O obecném zájmu bude dále pojednáno v kapitole druhé. Ačkoliv se jistě jedná o typický znak úplatkářského jednání, nedomnívám se, že musí být bezprostředně přítomen u všech forem korupce, neboť kromě úplatkářských trestných činů, kde je jedním z objektů právě zájem na řádném, nestranném a zákonném obstarávání věci obecného zájmu,²⁹ se trestné činy související s korupcí nevyskytují pouze v tomto dílu, ale na různých místech zvláštní části, kde se primárně chrání jiné objekty.

Na základě těchto znaků se pak i sám Chmelík pokouší o definici korupce jako „*vztahu dvou subjektů jednajících v rozporu s dobrými mravy, spočívající v nabídce, příslibu, realizování výhody v něčí prospěch nebo akceptování takového požadavku za vyžádanou, nabídnutou nebo slíbenou odměnu.*“³⁰

1.3 Korupce a úplatkářství

Jelikož je korupce patologickým jevem, který umožňuje získávání neoprávněných výhod, je nutné na nejzávažnější korupční jednání reagovat trestněprávními prostředky, tedy zakotvením trestněprávní represe pro některá korupční jednání.

Jak již bylo řečeno, korupci jako samotné označení trestného činu nebo korupční trestné činy jako samostatnou hlavu ve zvláštní části trestního zákoníku nenalezneme. Na základě

²⁸ GŘIVNA Tomáš. In ŠÁMAL, Pavel, GŘIVNA, Tomáš, HERCZEG a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 425

²⁹ RIZMAN, Stanislav. In: ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 3166

³⁰ CHMELÍK, Jan, TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011, s. 25

charakteristických znaků korupce uvedených na začátku práce, však lze najít ve zvláštní části skutkové podstaty trestných činů, ve kterých se vyskytují typické prvky korupčních jednání. Jinak je tomu však například ve slovenském trestním zákoníku (zákon č. 300/2005 Z.z, trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů), kde v osmé hlavě zvláštní části nalezneme díl třetí, který je přímo pojmenován jako „Korupcia“ a kde jsou pod §328- §336b, uvedeny některé „formy“ korupčních trestných činů.³¹

Mezi trestné činy, které postihují typická korupční jednání patří především trestné činy, uvedené v hlavě X trestního zákoníku, v díle označeném jako Úplatkářství. Mezi ty řadíme přijetí úplatku dle § 331 TZ, podplacení dle § 332 TZ a nepřímé úplatkářství dle § 333 TZ.³² Dané korupční trestné činy jsou pak odbornou veřejností souhrnně označovány jako úplatkářské trestné činy.³³

I přesto, že někdy bývá pojem korupce a úplatkářství brán společností jako jedno a to samé,³⁴ je nutné na tyto pojmy nahlížet odlišně.

Chmelík jako hlavní rozdíl mezi úplatkářstvím a korupcí spatřuje ten, že úplatkářství se od korupce odlišuje svoji nižší mírou intenzity a menším rozsahem poskytovaných nebo nabízených výhod. Korupce je oproti tomu více intenzivnější, s podstatně závažnějšími následky. Společností je úplatkářství vnímáno jako méně škodlivé a je zde větší míra tolerance než u korupce. Korupce je dále oproti úplatkářství širší, zahrnující všechny možné projevy korupčního jednání. Mezi těmito pojmy existuje vztah obecného a zvláštního, kdy úplatkářství je jedna z možných forem korupce.³⁵ Tvrzení Chmelíka pak ve své práci podporuje i Nett a David.³⁶ S názorem Chmelíka se však ztotožňuji jen částečně. Jeho nazírání na rozlišení je takové, že korupce je obsahově závažnější, pestřejší co do způsobu použitých technik a společností méně snesitelná oproti úplatkářství. Domnívám se však, že hlavní rozdíl je ten, že úplatkářství v trestněprávním smyslu je pouze jedním z typických korupčních jednání a ve vztahu k dalším způsobům páchaní korupčních jednání je způsobem obecným a základním, který se od ostatních neliší svou intenzitou, ale charakteristickými prvky jednání, které jej odlišují od zvláštních forem korupčního jednání, jako například korupčního jednání spočívajícím v pletichách při veřejných soutěžích nebo veřejných zakázkách.

³¹ RŮŽIČKA, Miroslav. Ke stíhání korupce z pohledu státního zástupce. *Trestněprávní revue*. 2006, č. 1, s. 1-10

³² Tyto trestné činy řadí pod korupci bezesporu všichni autoři vědeckých prací, jako příklad lze uvést: CHMELÍK, Jan, TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011, s. 12-13

³³ Příkladem lze uvést např. BRUNA, Eduard. Problematické aspekty úplatkářských trestných činů (1. část) – úplatek. *Bulletin advokacie*. 2018, č. 10, s. 42-45

³⁴ CHMELÍK, Jan, TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011, s. 15

³⁵ CHMELÍK, Jan, TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011, s. 15 a 53

³⁶ DAVID, Vladislav, NETT, Alexander. *Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém*. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 27

Dle mého názoru tak nelze tvrdit, že korupce je závažnější než úplatkářství, když úplatkářství je korupcí.³⁷ Shodně na danou problematiku nahlíží i Petrovský, jenž uvádí „Úplatkářstvím tedy můžeme souhrnně nazvat činnost, která má rámeček protiprávního plnění, jehož projevy naplňují znaky skutkových podstat konkrétních trestných činů zakotvených v trestním zákoně... lze dovést, že podplácení (myšleno úplatkářství pozn.) je jednou z forem korupce, a to velmi charakteristickou a asi také nejčastější.“³⁸

Domnívám se, že z pohledu běžného občana bude pojem korupce spojován především s nejzávažnější korupční kriminalitou v oblasti politiky a vysoce postavených míst. Oproti tomu se o ní nebude hovořit v ojedinělých případech úplatků nepatrné hodnoty, které byly dány v souvislosti s činností úředníků či příslušníků Policie ČR při běžných kontrolách, byť pod pojem korupce nepochybně spadají.

Dalším rozdílem je také ten, že jev korupce je zkoumán v rámci různých vědeckých oborů, ať již z hlediska ekonomického, politického, sociálního nebo samozřejmě právního. Oproti tomu pojem úplatkářství je pak označení pro jeden ze způsobů protiprávního korupčního jednání a jde tedy o některé skutkové podstaty trestných činů jako jednu z možných forem korupčního jednání. Téměř shodný přístup k těmto pojmům pak uvádí Růžička: „korupce a úplatkářství jsou dva odlišné pojmy. Úplatkářství je zároveň korupcí, naopak to však neplatí. Úplatkářství je jednou z forem korupce, naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu.“³⁹

³⁷ Srov. RŮŽIČKA Miroslav. In DRAŠTÍK, Antonín (ed). *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolter Kluwer, 2015, s. 2614

³⁸ PETROVSKÝ, Karel. *Korupce po česku, aneb, Korupce očima průměrného Čecha*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2007, s. 20

³⁹ RŮŽIČKA Miroslav. In DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolter Kluwer, 2015, s. 2614

2 Trestněprávní úprava úplatkářských trestních činů

Jak již bylo zmíněno, mezi korupční trestné činy můžeme zařadit skupinu trestných činů, které se nachází v hlavě desáté zvláštní části trestního zákoníku, v díle třetím, označeným jako úplatkářství. Do tohoto dílu patří trestné činy přijetí úplatku dle § 331 TZ, trestný čin podplacení dle § 332 TZ a trestný čin nepřímého úplatkářství dle § 333 TZ. V § 334 TZ je obsaženo výkladové ustanovení, které je společné pro všechny tyto trestné činy.

Trestní odpovědnost za úplatkářské trestné činy se dle § 7 zák. č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, vztahuje i na právnické osoby.

Objektem těchto trestných činů, jak uvádí například Chmelík, je “... *nestranné, osobními zájmy neovlivňované, plnění povinností vyplývajících ze zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce, stejně tak i nestranný, osobními zájmy neovlivněný postup při obstarávání věci obecného zájmu.*“⁴⁰

2.1 Pojem úplatek

U všech předmětných trestných činů se vyskytuje ve skutkové podstatě pojem úplatek. Jeho legální definici nalezneme v § 334 odst.1 tr. zák., která stanoví, že “*úplatkem se rozumí neoprávněná výhoda spočívající v přímém majetkovém obohacení nebo jiném zvýhodnění, které se dostává nebo má dostat uplácené osobě nebo s jejím souhlasem jiné osobě, a na kterou není nárok.*“ Úplatek tak nemá oporu jen v poskytnutí přímého majetkového plnění peněžních prostředků nebo hmotných věcí, ale naopak je zde četné množství dalších výhod, které se za úplatek mohou dále považovat. Příkladem takových dalších výhod ve formě určité protislužby lze uvést pozvání na hon či odstřel zvěře a následná dodávka zvěřiny,⁴¹ zajištění rekreace nebo vyhloubení studny,⁴² ale také poskytnutí výhodných zakázek nebo zajištění jmenování do různých pozic.⁴³ Poměrně kuriózní formu úplatku řešil Okresní soud ve Vyškově. V této věci přislíbil policista cizinecké policie úplatek cizinci za to, že s ním bude spolupracovat a vyřizovat přihlašování cizinců. Úplatek byl stanoven ve výši 5,- Kč za každou hodinu, kterou cizinec odpracuje.⁴⁴

⁴⁰ CHMELÍK, Jan, TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011, s. 103

⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2014, sp. zn. 4 Tdo 234/2014

⁴² Zpráva trestního kolegia Nejvyššího soudu ČSSR z 26. 1. 1988 č. j. Tpjf 28/87.

⁴³ CHMELÍK, Jan, TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011, s. 53

⁴⁴ Rozsudek Okresního soudu ve Vyškově ze dne 16. 4. 2009, sp. zn. 1 T 44/2008, převzato z *Analýzy soudních rozhodnutí vydaných v letech 2007 až 2009 ve věcech úplatkářských trestných činů*. Praha: Transparency International – Česká republika, 2012, s. 39

V tomto směru je dále zajímavá mediálně sledovaná kauza tzv. poslaneckých trafik. I přesto, že byla více řešena z pohledu poslanecké imunity, ukazuje, jaká různá zvýhodnění mohou být také řazena pod pojem úplatek. V tomto případě měl někdejší předseda vlády Petr Nečas podplatit členy politické strany tím, že jim slíbil za jejich vzdání se poslaneckého mandátu získání lukrativní míst v některých obchodních společnostech a orgánech veřejné správy.⁴⁵ Úplatkem v tomto případě tedy byl slib získání lukrativního místa výměnou za vzdání se mandátu. Tento úplatek byl v rámci definice zařazen pod jiné zvýhodnění, na které není nárok. V souvislosti s tímto si kladu otázku, zda pokud by v dané situaci konkrétní nabízená místa, byla pro uplácené osoby méně finančně lukrativní, než kolik činily platy, kterých se jim dostávalo za funkci poslance, je možné hovořit o úplatku, jenž má být pro dané osoby výhodou, když *de facto* by si osoby přijetím úplatku spíše uškodily? Popřípadě jiným, ač absurdním, příkladem může být úplatek spočívající v poskytnutí finanční částky v řádech maximálně několika tisíc korun výměnou za vzdání se těchto poslaneckých mandátů, mnohonásobně lépe ohodnocených. I přesto, že o úplatku jako o určité výhodě v pravém slova smyslu zde hovořit nemůžeme a šlo by spíše o určitou kompenzaci za vzdání se místa, mám za to, že o úplatek se bude jednat i přesto, že k obohacení ve sféře přijímající osoby fakticky nedojde. Zvýhodnění je zde především nutné chápat ve smyslu zvýhodnění vůči jiným osobám v obdobném postavení, tedy zda by se jinému poslanci dostala za vzdání mandátu podobná výhoda, což samozřejmě nikoliv. Nelze též odhlížet od toho, že na výhodnost nelze usuzovat pouze pohledem na výslednou měsíční bilanci účtu poslance, ale může spočívat i v jiných hlediscích (např. místo výkonu činnosti, perspektiva delší finančně dobře ohodnocené funkce, než je doba trvání mandátů, možnost většího vlivu na činnost či rozhodování daného orgánu či obchodní společnosti apod.).

Další otázka, která v souvislosti s tímto pojmem vyvstává, je hodnota úplatku. V dané definici totiž chybí stanovení jakékoliv minimální hranice, jako je tomu v některých jiných právních řádech.⁴⁶ Znamená to tedy, velmi zjednodušeně řečeno, že v případě trestného činu krádeže, se vznikem škody menší, než je 5.000, - Kč bude skutek posuzován jako přešupek,⁴⁷ nicméně v případě úplatkářských trestních činů je trestní zákoník tak striktní a požaduje nulovou toleranci, bez ohledu na "hodnotu" úplatku? Někteří autoři jako je například Bruna se domnívají, že by minimální hranice alespoň u korupce v soukromé sféře být stanovena měla a

⁴⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 2013, sp.zn. 3 Tcu 85/2013

⁴⁶ DAVID, Vladislav, NETT, Alexander. *Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém*. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 31

⁴⁷ V případě, že nejde o krádež, která byla spáchaná např. opakovaně (§ 205 odst.1, 2 tr. zák) nebo např. krádeže věci, kterou má poškozený u sebe či při sobě (§ 205 odst. 1 písm. d) tr. zák.)

do této částky, by mělo úplatkářství být upraveno jinými prostředky práva než trestněprávními.⁴⁸ Částečně se s tímto názorem ztotožňuji, ale domnívám se, že je nereálné určovat minimální hranici hodnoty úplatku. Úplatek, nemusí mít podobu pouze peněžních prostředků nebo poskytnutí hmotné věci, ale jak bylo uvedeno, jedná se i o jakákoliv jiná zvýhodnění, na které daná osoba nemá nárok. Znamenalo by to tedy, že by soudy musely buď složitě posuzovat hodnotu úplatků daných například ve formě určité protislužby, nebo by tyto úplatky byly trestné vždy a u peněžitých a věcných úplatků by trestnost závisela na jejich hodnotě, což by vedlo k nerovnosti při posuzování trestnosti. Je také třeba mít na paměti, že korupční trestné činy nemají jako svůj primární objekt ochranu majetku, čímž se od trestných činů proti majetku, kde je výše škody skutečně relevantním kritériem pro posouzení trestnosti, odlišují.

Další problém, který souvisí se stanovením spodní hranice je také ten, že stávající úprava přestupkového práva neupravuje korupční jednání. Pokud by tedy úplatek byl nižší než stanovená spodní hranice, pachatel by vyvázl bez jakéhokoliv veřejnoprávního postihu. Tím by v zásadě došlo k faktickému akceptování některých méně hodnotných úplatků, a tedy k tolerování drobné korupce ze strany státu, kterou by nebylo možné postihnout.

Z tohoto důvodu, mám za to, že uvažovat o stanovení spodní hranice úplatku je v současnosti absolutně neúčelné a nevhodné.

I za aktuální situace však v případech úplatků zanedbatelné hodnoty, bude na místě uvažovat o použití zásady subsidiarity trestní represe. Zásada subsidiarity trestní represe „vyžaduje, aby stát uplatňoval prostředky trestního práva zdrženlivě, to znamená především tam, kde jiné právní prostředky selhávají nebo nejsou efektivní, neboť trestní právo a trestněprávní kvalifikaci určitého jednání jako trestného činu je třeba považovat za *ultima ratio*, tedy za krajní prostředek, který má význam především celospolečenský, tj. z hlediska ochrany základních celospolečenských hodnot.“⁴⁹ Výši úplatku je také nutné posuzovat v souvislosti s dalšími okolnostmi spoluurčujícími společenskou škodlivost konkrétního činu.⁵⁰ Zásada subsidiarity trestní represe by se tak mohla použít v případech různých přijímaných úsluh, příslibů či pomoci.⁵¹ Tak by tomu mohlo být například v situaci, kdy po skončení úředních hodin na úřadě nabídne žadatel úředníkovi láhev vína zanedbatelné hodnoty, jako odměnu za

⁴⁸ BRUNA, Eduard. Problematické aspekty úplatkářských trestných činů (1. část) – úplatek. *Bulletin advokacie*. 2018, č. 10, s. 42-45

⁴⁹ ŠÁMAL Pavel. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 108

⁵⁰ RŮŽIČKA Miroslav. In DRAŠTÍK, Antonín (ed). *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolter Kluwer, 2015, xvi, s. 2617

⁵¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestné právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 830.

to, že jeho věc ještě ten den vyřídí. Ač by se i takové jednání dalo považovat za úplatek, protože se úředníkovi dostává majetkového obohacení, na které nemá nárok a za obstarání věci, která je v obecném zájmu, myslím si, že zde se spíše jedná o určitou společenskou zdvořilost. Jinými slovy jde o poděkování za to, že dané osobě úředník vyšel vstříc a věc vyřídil nad rámec svých povinností. Společenská škodlivost je v takových případech takřka nulová, neboť újmu obvykle pocítí jen úředník za zkrácení svého volného času, k čemuž však dobrovolně svolil. Navíc úředník nejedná nikterak protiprávně (tedy neopatřuje osobě například stavební povolení, ač nejsou splněny zákonné podmínky pro jeho vydání atd.). Pokud by však uvedená osoba poskytla místo láhve vína např. finanční prostředky ve výši několika tisíc korun, mám za to, že právě hodnota úplatku by zde byla hlavním ukazatelem společenské škodlivosti a o použití zásady subsidiarity trestní represe by se již v zásadě nedalo uvažovat. Samozřejmě v případech, kdy by nešlo o podobně neškodnou či úsměvnou protislužbu, ale byla by např. policistům nabízena láhev alkoholu, domácí uzenina, ulovená zvěřina⁵² či podobná forma odměny za "odhlédnutí" od dopravního přestupku řidiče, který byl zastaven dopravní policií, je zde již společenská závažnost dána. Nejde již o podobně neškodné jednání jako práce úředníka nad rámec pracovní doby

Dle stanoviska Nejvyššího soudu ČSSR je však v oblasti veřejné správy poskytování úplatků nepřijatelné, a to bez ohledu na jejich výši.⁵³ Domnívám se však, že i přesto v této sféře bude nutné posuzovat každý případ zvlášť a přihlížet k závažnosti tohoto jednání pro společnost, okolnostem za kterých k úplatku došlo i tomu co bylo motivem pachatele atd. Určitým vodítkem pak může být i rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, kde se uvádí *„Úvaha o tom, zda jde o čin, který s ohledem na zásadu subsidiarity trestní represe není trestným činem z důvodu nedostatečné společenské škodlivosti případu, se uplatní za předpokladu, že posuzovaný skutek z hlediska spodní hranice trestnosti neodpovídá běžně se vyskytujícím trestným činům dané skutkové podstaty.“*⁵⁴ Pokud se tak poskytovatel úplatku chtěl pouze odvděčit za dobře odvedenou práci, která nebyla ničím nadstandartním a úplatek neměl za cíl přimět k porušování právních předpisů, úplatek byl poskytnut až po vykonání dané práce a šlo o úplatek nepatrné hodnoty nemělo by takové jednání být posuzováno jako trestný čin a to i přesto, že k němu došlo ve veřejné správě. K tomu uvádí Chmelík, který rozlišuje mezi úplatkem a pozorností, následující *„poskytování ojedinelých darů a pozorností nevýznamného charakteru a rozsahu, aniž by byla ze strany poskytovatele vyžadována protihodnota či služba*

⁵² Např. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2014, sp. zn. 4 Tdo 234/2014

⁵³ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ČSSR, ze dne 30. 10. 1973, sp. zn. Tpjf 51/72

⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 8 Tdo 1362/2016

*přesahující běžný rámec povinností adresáta daru nebo pozornosti, nedosahuje intenzity úplatku, je však kriminogenním faktorem pro úplatkářství nebo korupci.*⁵⁵ S tímto názorem se plně ztotožňuji a domnívám se, že taková to jednání není na místě postihovat prostředky trestního práva. Mohlo by jít např. o případy, kdy je po úspěšném složení zkoušky odborné způsobilosti obdarován zkušební komisař láhví rumu či kvalitní čokoládou. Pokud se tak stalo až následně, poté, co již byla zkouška úspěšně vykonána a dárce již např. obdržel řídičské oprávnění, jde opět o případy společenské zdvořilosti a není na místě uplatnit trestněprávní represí, neboť dar nemohl na příslušnou úřední osobu působit a ovlivnit její rozhodování. Škodlivým by toto jednání bylo, pokud by bylo odměnou za to, že zkušební komisař "přimhouří oči".

Dle analýzy soudních rozhodnutí z let 2007 až 2009 vydané organizací Transparency Internaional vyplývá, že soudy tato jednání opravdu jako úplatky v trestněprávní rovině neposuzují, neboť v případě, kdy byl poskytnut úplatek v podobě láhve alkoholu příslušníkovi Policie ČR na odboru cizinecké policie, za urychlení řízení o povolení vstupu cizince na území ČR, tak soud v daném případě vyslovil názor, že *„podobné jednání byt' nikoliv ve vztahu k veřejným činitelům je v rámci naší společnosti např. ve školském či zdravotnickém odvětví zcela běžné a veřejností akceptované“* a k tomu dále dodává *„vzhledem k tomu, že požadované jednání policisty nesměřovalo k porušení zákona, nedosáhlo toto jednání takové intenzity společenské nebezpečnosti, aby se jednalo o trestný čin.“*⁵⁶

Myslím si tedy, že ne všechny úplatky by měly být striktně posuzovány v souvislosti s trestněprávním jednáním. U těchto trestných činů je velmi tenká hranice mezi tím, co se za úplatek považuje a tím, co je jen pouhá společenská zdvořilost. V tomto ohledu by mělo dojít k úpravě současné definice úplatku, protože ta nyní svádí k tomu, považovat za úplatek opravdu téměř vše, nebo alespoň upravit úplatkářství i v rámci správního práva.

Doba poskytnutí úplatku je v zásadě nerozhodná. Může být poskytnut jak před poskytnutím výhody, tak poté, co již došlo k získání výhody. Úplatek také může být brán i jako recidivující vztah.⁵⁷

⁵⁵ CHMELÍK, Jan, TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011, s. 53

⁵⁶ *Analýza soudních rozhodnutí vydaných v letech 2007 až 2009 ve věcech úplatkářských trestných činů*. Praha: Transparency International – Česká republika, 2012, [online], s. 40, [cit. 4. 3. 2020 dostupné na: https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/2012/Anal%C3%BDza_soudn%C3%ADch_rozhodnut%C3%AD_vydan%C3%BDch_v letech 2007 a%C5%BE_20_09_ve_v%C4%9Beech_%C3%BAplatk%C3%A1%C5%99sk%C3%BDch_trestn%C3%BDch_%C4%8Din%C5%AF.pdf]

⁵⁷ CHMELÍK, Jan, TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011, s. 103

Úplatek konečně musí mít souvislost s obstaráváním věci obecného zájmu (popřípadě podnikáním), což znamená že nestačí, aby úplatek měl vztah k jakékoliv činnosti osoby, ani to, že se vyskytl v místě, které souvisí s obecným zájmem (například ve státní správě, zdravotnictví atd.).⁵⁸ Jinými slovy nestačí tedy, že došlo k uplácení na místě, které spadá pod pojem obecný zájem. Důležité je, aby se uplácení dělo v souvislosti s ním. Znak v souvislosti je dán i tím, že žádaný, přijatý nebo slíbený úplatek má vztah k činnosti osoby, která spolupůsobí při činnosti osoby, která koná činnost ve veřejném zájmu, např. koná přípravné práce.⁵⁹ Souvislost s obecným zájmem je tak daleko rozsáhlejší, než pokud by se jednalo o formulaci při obstarávání obecného zájmu. Budou sem tedy spadat i taková jednání osob, které se na činnosti, která spadá pod obecný zájem, nepodílí přímo, ale jsou například spolupracovníky s osobami, které činnost ve veřejném zájmu vykonávají.

2.2 Pojem obecný zájem

Vzhledem k poměrně rozsáhlému pojednání o pojmu úplatek již pojem obecný zájem, nebudu zkoumat podobnou intenzitou, ale zaměřím se pouze na nejdůležitější výšeč problematiky, byť si jsem vědoma, že i tento pojem obsahuje množství vhodných otázek ke zkoumání.

Pojem obecný zájem najdeme ve skutkové podstatě trestného činu přímého úplatkářství dle § 331 trestního zákoníku a podplacení dle § 332 trestního zákoníku. Zákonodárce se rozhodl nezahrnout do § 334 trestního zákoníku legální definici tohoto pojmu. Pouze v § 334 odst. 4 tr. zák. blíže rozvádí, jaká další jednání mohou spadat pod obecným zájem. Oproti legální definici úplatku je obsah tohoto pojmu ponechán judikatuře a právní nauce. Judikaturou je obecně vykládán jako *„činnost, která souvisí s plněním společensky významných úkolů týkajících se věci obecného zájmu, tedy nejen rozhodování orgánu státní moci a správy, ale i jiná činnost při uspokojování zájmů občanů a právnických osob v oblasti materiálních sociálních, kulturních a jiných potřeb.“*⁶⁰

Obecný zájem také nelze ztotožňovat pouze se zájmem státu, ale spadá pod něj i oblast vzájemných vztahů, na kterých má zájem celá společnost nebo i určitá konkrétní skupina osob.⁶¹ Nejedná se však o činnost obstarávání obecného zájmu, pokud je vykonávána činnost,

⁵⁸ HULINSKÝ, Petr. *Aktuální otázky trestněprávní ochrany společnosti před korupcí*. Praha: Police History, 2008, s. 76

⁵⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. listopadu 2002, sp. zn. 4 Tz 77/2002,

⁶⁰ Usnesení Nejvyššího soudu v Brně ze dne 11. dubna 2007, sp. zn. 8 Tdo 396/2007

⁶¹ RIZMAN, Stanislav. In: ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3159

kteřá vyplývá vylučně z osobních práv nebo osobních povinností osob.⁶² Takovým příkladem může být například rozhodování o prodeji vlastního domu, či nájmu bytu. Proto pokud na základě inzerátu o prodeji bytu se osobě přihlásí více nájemců a jeden z nich nabídne „úplatek“, že byt získá do nájmu on, nejedná se o obstarávání věci obecného zájmu. Takové jednání tedy nebude trestným činem. Odlišnou situací by však bylo, pokud by dům byl pronajímán orgánu veřejné správy např. za účelem zbudování kanceláří. Pokud bude v této souvislosti poskytnut úplatek, je na místě uplatnění trestněprávní represe, neboť již je ve věci veřejný zájem.

Pod věci obecného zájmu nepatří pouze činnost soudců, úředníků nebo politiků. Můžeme pod ně zařadit i činnost lékařů, pracovníků ve školství či pracovníků pohřebních služeb.⁶³ Domnívám se, že dále sem mohou například spadat i činnosti v oblasti církve.

Pojem obecný zájem je proto širší než veřejný zájem. Mezi obecný zájem totiž nepatří pouze věci patřící do oblasti veřejné správy, ale také věci mající soukromoprávní povahu. Pelc k tomu uvádí, že mezi činnost ve veřejném zájmu patří především výkon veřejné moci a pak případy, kdy je nakládání či ovlivňováno nakládání s veřejnými penězi. Může jít i o činnost z veřejných peněz přímo placenou.⁶⁴

Co se týče soukromé sféry, budou do ní spadat dále i různé případy korupce ve sportu. Jako příklad lze uvést rozhodnutí Nejvyššího soudu, kde byl jako úplatek poskytnut finanční prospěch fotbalovému rozhodčímu, aby v rámci své činnosti ovlivňoval průběh zápasu ve prospěch jednoho z hrajících týmů. Dle tohoto rozhodnutí je sportovní soutěže nutné vnímat jako záležitost celé společnosti, jelikož je na nich zainteresováno vysoké množství ekonomických subjektů.⁶⁵

Trestněprávní ochranu soukromému sektoru pak uvádí ustanovení § 334 odst. 3 tr. zák., dle kterého se za obstarávání obecného zájmu považuje i: „zachovávání povinnosti uložené právním předpisem nebo smluvně převzaté, jejímž účelem je zajistit, aby v obchodních vztazích nedocházelo k poškozování nebo bezdůvodnému zvýhodňování účastníků těchto vztahů nebo osob, které jejich jménem jednají.“ Toto ustanovení bylo do trestního zákoníku vloženo za účelem naplnění závazků plynoucích z členství České republiky v Evropské Unii v rámci boje s korupcí v soukromé sféře.⁶⁶

⁶² RŮŽIČKA Miroslav. In DRAŠTÍK, Antonín (ed). *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolter Kluwer, 2015, s. 2615

⁶³ CHMELÍK, Jan, TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011, s. 104

⁶⁴ PELC Vladimír. Pojem obecného zájmu u trestných činů přijetí úplatku a podplácení. In: *Konference Dny práva 2011*. [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2012, [cit. 4. 4. 2020]. Dostupné na: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2011/files/prispevky/06%20Trest/16%20vladimir%20PELC.pdf

⁶⁵ Usnesení Nejvyššího soudu v Brně ze dne 11. dubna 2007, sp. zn. 8 Tdo 396/2007

⁶⁶ RIZMAN, Stanislav. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3174

2.3 K jednotlivým trestným činům

2.3.1 Přijetí úplatku dle § 331 TZ

Prvním trestným činem upravující úplatkářství je přijetí úplatku dle § 331 trestního zákoníku. Objektem tohoto trestného činu je zájem na řádném, nestranném a zákonném obstarávání věci obecného zájmu (odst. 1 alinea 1.) či zájem na řádné výkonu podnikatelské činnosti (odst. 1 alinea 2).⁶⁷

Tento trestný čin obsahuje dvě základní skutkové podstaty, jenž se mezi sebou liší vyšší aktivitou při získávání úplatku ze strany pachatele.

Objektivní stránka první z nich spočívá v konání pachatele, který sám či prostřednictvím jiného v souvislosti s obstaráváním obecného zájmu či v souvislosti s podnikáním svým či jiného, pro sebe nebo pro jiného přijme nebo si dá slíbit úplatek.

Konání pachatele spočívající v přijetí úplatku, znamená, že se úplatek dostal do sféry vlivu pachatele, tj. došlo k převzetí neoprávněné výhody od uplácejícího. Je nerozhodné, zda k přijetí úplatku došlo před obstaráváním věci obecného zájmu, v jeho průběhu či až následně.⁶⁸ Podstatné je to, že byl dán v souvislosti s obstaráváním této věci.

Znak dá si slíbit znamená, že k dokonání trestného činu přijetí úplatku postačuje, pokud pachatel přijme slib budoucího úplatku od uplácejícího nezávisle na tom, zda k jeho pozdějšímu přijetí skutečně dojde.⁶⁹ Konání spočívající v pouhém slíbení úplatku je materiálně přípravou, avšak v tomto případě se zákonodárce rozhodl ji povýšit na dokonaný trestný čin, a to ohledem na společensky škodlivé jednání. Nauka tento jev nazývá předčasně dokonaným trestným činem.⁷⁰ Co se týče vztahu těchto dvou „forem“ konání, domnívám se, že v případě, kdy si pachatel nechá úplatek nejdříve slíbit a následně jej přijme, bude se takové jednání považovat za dokonané již slíbením úplatku, neboť s ohledem na to, že příprava je zde povýšena na dokonaný trestný čin, nelze použít zásadu, že se pachateli přičítá vývojové stádium bližší dokonání, jenž je typická v rámci vztahu přípravy, pokusu a dokonání trestného činu.⁷¹

Objektivní stránka druhé základní skutkové podstaty spočívá v konání pachatele, který za okolností uvedených v odst. 1 sám úplatek od druhého žádá. To znamená, že pachatel aktivně vyžaduje, po druhé straně úplatek za to, že v jeho prospěch buď něco vykoná či opomene. Tato

⁶⁷ JELÍNEK, Jiří. a kol. *Trestné právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 829.

⁶⁸ RŮŽIČKA Miroslav. In DRAŠTÍK, Antonín (ed). *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolter Kluwer, 2015, s. 2618

⁶⁹ JELÍNEK, Jiří. a kol. *Trestné právo hmotné: obecná část., zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2016, 831

⁷⁰ KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012, s. 344

⁷¹ KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012, s. 341

skutková podstata je přísněji trestná, neboť zatímco v odstavci prvním se pachatel nechal zlákat nabídkou uplácějícího, v tomto případě to byl on, kdo přišel s prvotní myšlenkou a vytvořil tak prostor pro korupci a druhou osobu se snaží svést ke spáchání trestného činu, Nevyžaduje se, aby pachatel výslovně požádal o úplatek. Stačí jakékoliv jednání, z něhož je patrné, že pachatel úplatek očekává a chce.⁷²

Co se týče vztahu těchto dvou základních skutkových podstat, jedná se o ustanovení, která jsou obě určena k ochraně týchž zájmů, kdy u druhého z nich je vyzdvižen vyšší stupeň závažnosti. Z tohoto důvodu je druhá základní skutková podstata ve vztahu speciality k první a těchto dvou skutkových podstat se pachatel nemůže dopustit v jednočinném souběhu.⁷³ Pokud však pachatel úplatek přijme, přihlédne se k tomu při výměře trestu v rámci okolností uvedených v § 39 odst. 1,2 tr. zák.⁷⁴

Následují kvalifikované skutkové podstaty v odst. 3 a 4, které za přísněji trestné považují ta jednání, kterých se pachatel dopustí v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch dle odst. 3 písm. a), prospěch velkého rozsahu dle odst. 4 písm. a) či značný prospěch dle odst. 4 písm. b) nebo spáchá-li tento čin jako úřední osoba dle odst. 3 písm. b).

Subjektivní stránka vyžaduje zavinění ve formě úmyslu.

Pachatelem dle Jelínka může být pouze osoba, která se účastní obstarávání věci obecného zájmu nebo jednání v souvislosti s podnikáním a hovoří v této souvislosti o speciálním subjektu.⁷⁵ Dle mého názoru se však o speciální subjekt v pravém slova smyslu nejedná. Speciálním subjektem je osoba se zvláštní způsobilostí nebo zvláštním postavením (například voják, úřednická osoba, svědek, znalec atd.).⁷⁶ Zde se však nehovoří o tom, že by tento čin měla spáchat pouze osoba vykonávající určité povolání, či která má určitou způsobilost v rámci které obstarává věci obecného zájmu, nebo podnikající osoba. Naopak stačí, že se jej dopustí kdokoliv, pokud se tak děje v souvislosti s obstaráváním věci obecného zájmu. Po pachateli se žádné speciální postavení ve skutkové podstatě nevyžaduje, jak je tomu například u úředních osob.⁷⁷

U korupčních jednání, které jsou činěny v souvislosti s podnikáním svým či jiného, je zřejmá snaha zákonodárce postihovat prostředky trestního práva i korupci v soukromoprávní

⁷² Např. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 12. 2008, sp. zn. 7 Tdo 1057/2008

⁷³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. března 1977, sp. zn. 11 Tzf 11/77

⁷⁴ RIZMAN, Stanislav. In: ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník: komentář*. 2.vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3159

⁷⁵ JELÍNEK, Jiří. a kol. *Trestné právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 831

⁷⁶ ŠÁMAL Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník: komentář*. 2.vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1266

⁷⁷ U kvalifikované skutkové podstaty v odst. 3 písm. b) se již vyžaduje speciální subjekt, a to v podobě úřední osoby

sféře a naplnit tak závazky, které pro nás plynou z mezinárodních úmluv.⁷⁸ Cílem postihu korupce v oblasti soukromoprávní je především snaha chránit pravidla hospodářské soutěže a její rozvoj a dále a řádný obchodní styk.⁷⁹

Nemyslím si, že zařazení korupčních jednání souvisejících s podnikáním pod hlavu týkající se věcí veřejných bylo správné. Dle mého názoru je zde prolomována právní jistota adresátu těchto norem, protože jen málokdo bude hledat činnost související s podnikáním v hlavě, jejímž cílem je chránit pořádek ve věcech veřejných. Za vhodnější se mi jeví do budoucna stanovit zcela nový trestný čin týkající se uplácení v podnikání a zařadit jej pod vhodnější hlavu, například pod trestné činy hospodářské. S tímto souvisí také to, že někteří autoři nepřesně uvádí, že druhotným objektem těchto trestných činů je zájem na nestranném a spravedlivém výkonu státní správy při obstarávání věcí obecného zájmu a zájem na zajištění rovných podmínek hospodářské soutěže.⁸⁰ Domnívám se však, že objekt v podobě zájmu na zajištění rovnosti podmínek v hospodářské soutěži je objektem jiného trestného činu a to trestného činu porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže dle § 248 tr. zák., kde pod písm. e) je uvedeno, že se takového jednání lze dopustit i podplácením. Primárním trestným činem, který chrání hospodářskou soutěž je tak § 48 TZ a nikoliv § 331 (popř. § 332 tr. zák.).

Za tento trestný čin je možné pachateli v základní skutkové podstatě dle § 331 odst. 1 tr. zák. uložit trest odnětí svobody až na 4 roky nebo zákaz činnosti. V případě žádosti o úplatek je zohledněna větší závažnost tohoto řinu a pachateli je možné uložit trest odnětí svobody od 6 měsíců do 5 let. Zákonodárce v případě trestních sazeb nerozlišuje, zda byl spáchán v souvislosti s podnikáním nebo v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu. Za kvalifikované skutkové podstaty je pak možné uložit trest odnětí svobody až do výše 12 let.

2.3.2 Podplacení dle § 332 TZ

Druhý trestný čin ze skupiny úplatkářských trestných činů je trestný čin podplacení dle § 332 trestního zákoníku. Tento trestný čin upravuje aktivní úplatkářství. To znamená, že má za cíl postihovat osoby, které úplatek aktivně poskytují, slíbí či nabídnou, přičemž je nerozhodné, zda o něj předtím byly či nebyly požádány druhou stranou.

⁷⁸ RŮŽIČKA Miroslav. In DRAŠTÍK, Antonín (ed). *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolter Kluwer, 2015, s. 2614

⁷⁹ GRIVNA, Tomáš. *Trestní postih korupce v soukromé sféře*. Trestněprávní revue, 2005, č. 7–8, s. 169-173

⁸⁰ Např. NOVOTNÝ, Oto a kol. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 432

Objektem je zde, stejně jako u předešlého trestného činu, zájem na řádném, nestranném a zákonném obstarávání věci obecného zájmu a zájem na řádné výkonu podnikatelské činnosti.⁸¹

Ustanovení je tvořeno jednou základní skutkovou podstatou, která obsahuje dvě alinei. Objektivní stránka první z nich spočívá v konání pachatele, který sám nebo prostřednictvím jiného poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek jinému nebo pro jiného v souvislosti s obstaráváním věci obecného zájmu. Druhá objektivní stránka spočívá v konání pachatele, který sám nebo prostřednictvím jiného poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek jinému nebo pro jiného v souvislosti s podnikáním svým nebo jiného.

Znak poskytnutí úplatku není naplněn, jestliže podplácená osoba o úplatku neví (například ji byl zanechán v kanceláři).⁸² Pokud by jej daná osoba neměla v úmyslu převzít, mám za to, že by došlo pouze k naplnění znaku nabídky úplatku. K tomu však odlišně uvádí Chmelík, že v takovém případě, pokud by došlo k odmítnutí úplatku druhou stranu, nedošlo by k naplnění znaků skutkové podstaty a jednalo by se pouze o pokus tohoto trestného činu⁸³. Dle mého názoru však ze skutkové podstaty nevyplývá, že by se nabídka musela setkat s úspěchem u druhé strany (oproti poskytnutí). Nabídka úplatku je tak dokonána již samotným nabídnutím.⁸⁴ Shodně tak i komentář uvádí „*fakt, že dotyčná osoba odmítla úplatek přijmout, nemá vliv na trestní odpovědnost pachatele.*“⁸⁵ Tvrzení Chmelíka pak není podpořeno ani soudní praxí, neboť je velké množství případů, kde osoba nabídne úplatek například příslušníkovi Police ČR, aby nebyla pokutována a ten jej odmítne. Tato osoba pak není shledána vinou z pokusu, ale z dokonaného trestného činu podplacení.⁸⁶

Je nerozhodné, v jaké době k nabídce úplatku došlo a zda tak pachatel učinil před obstaráváním věci obecného zájmu, v jeho průběhu nebo až po jeho skončení.⁸⁷

Kvalifikovaná skutková podstata je vyjádřena v odstavci druhém § 332 tr. zák. Okolnostmi, které podmiňují použití vyšší trestní sazby jsou zde jednak spáchání tohoto činu v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch nebo způsobit jinému značnou škodu nebo

⁸¹ RIZMAN, Stanislav. In: ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník. Komentář*. 2.vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3166

⁸² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestné právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 832

⁸³ CHMELÍK, Jan, TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011, s. 108

⁸⁴ Srov. §21 tr. zák. Pokusem by dle mého názoru bylo, pokud by druhá strana úplatek ani nezaregistrovala, tedy si například nevěšila obálky s finančními prostředky položené na svém stole, ale pokud se o nabídnutí pachatel pokusil, byť s negativním výsledkem, jde o dokonaný trestný čin

⁸⁵ RŮŽIČKA Miroslav. In DRAŠTÍK, Antonín (ed). *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolter Kluwer, 2015, s. 2625

⁸⁶ Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2017, sp. zn. 7 Tdo 1094/2017

⁸⁷ RŮŽIČKA Miroslav. In DRAŠTÍK, Antonín (ed). *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolter Kluwer, 2015, s. 2625

jiný zvlášť závažný následek. Další okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby je, pokud pachatel se tohoto činu dopustí vůči úřední osobě.

Pachatelem může být kdokoliv. Subjektivní stránka vyžaduje se úmysl.

Co se týče trestních sazeb, je tento trestný čin mírněji trestný než přijetí úplatku. V základní skutkové podstatě lze pachateli uložit trest odnětí svobody až na dva roky nebo peněžitý trest. V kvalifikované skutkové podstatě lze uložit trest odnětí svobody od 1 roku do 6 let, propadnutí majetku nebo peněžitý trest. Je otázkou z jakého důvodu se zákonodárce rozhodl tento trestný čin trestat mírněji, když pachatel tohoto trestného činu je často ten, kdo je v korupčním vztahu první aktivní a nabízí úplatek, tudíž vytváří korupční prostředí. Souhlasím se zákonodárcem, že nejpřísnější skutková podstata by měla být dle § 331 odst. 2, tedy jednání toho, kdo o úplatek žádá. Poté by však měl následovat trestný čin podplacení a až následně přijetí úplatku, neboť tato osoba jednala až po trestněprávním jednání první strany a nechala se pouze svést nabídkou první strany.

2.3.3 Nepřímé úplatkářství dle § 333 TZ

Jedná se o poslední trestný čin v rámci úplatkářských trestných činů, který v sobě obsahuje některé prvky předchozích trestných činů. Tento trestný čin někteří autoři označují jako tzv. úplatnou intervenci, působící výlučně na výkon pravomoci úřední osoby.⁸⁸ Také bývá označován jako tzv. obchodování s vlivem.⁸⁹ I u tohoto trestného činu je objektem zájem na řádném, nestranném a zákonném obstarávání věcí obecného zájmu.⁹⁰ Oproti předchozím dvěma skutkovým podstatám je zde objekt zúžen, neboť zde absentuje zájem na řádném výkonu podnikatelské činnosti.

Ustanovení tvoří dvě základní skutkové podstaty.

Objektivní stránka první z nich spočívá v konání pachatele, který sám nebo prostřednictvím jiného žádá, dá si slíbit nebo přijme úplatek za to, že bude svým vlivem nebo prostřednictvím jiného působit na výkon pravomoci úřední osoby nebo za to, že tak již učinil. Je na první pohled patrné, že je tato skutková podstata obdobná trestnému činu přijetí úplatku dle § 331 tr. zák. Oproti přijetí úplatku, kde jsou zapotřebí 2 strany, zde jsou strany minimálně tři a je zde blíže specifikována konkrétní činnost, za kterou se dostává úplatek tedy působení na výkon pravomoci úřední osoby. V tomto případě se trestá „prostředník“ mezi úřední osobou a

⁸⁸ Např. NOVOTNÝ, Oto a kol. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 434

⁸⁹ RŮŽIČKA, Miroslav. Ke stíhání korupce z pohledu státního zástupce. *Trestněprávní revue*. 2006, č. 1, s. 1-10

⁹⁰ RIZMAN, Stanislav. In: ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník. Komentář*. 2.vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3170

osobou, která působení na výkon pravomocí úřední osoby vyžaduje. Zajímavé je, že navzdory tomu, že u trestného činu přijetí úplatku, kde je v § 331 odst. 3 uvedená základní skutková podstata, která přísněji trestá toho, kdo o úplatek žádá oproti tomu, kdo jej přijme, či si jej dá slíbit, zde jsou všechna tato možná jednání v jedné skutkové podstatě stejně trestná pro všechny. Je otázkou, zda toto bylo záměrem zákonodárce, domnívám se, že spíše došlo k opomenutí a jednání toho, kdo úplatek žádá mělo být v samostatné skutkové podstatě, přísněji trestné i zde.

Druhá skutková podstata uvedená ve druhém odstavci obsahuje prvky trestného činu podplacení dle § 332 tr. zák. a spočívá v tom, že pachatel sám nebo prostřednictvím jiného, poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek za to, že bude svým vlivem působit na výkon pravomoci úřední osoby. V tomto vztahu vystupují opět minimálně tři subjekty, kdy zde se trestá aktivní subjekt korupce.

Skutečnost, že ovlivněná úřední osoba o úplatku nevěděla, nemá vliv na trestnost pachatele.⁹¹

Kvalifikované skutkové podstaty, oproti předchozím trestným činům, toto ustanovení neobsahuje.

Rozdíl oproti předchozím trestným činům je ten, že zde není úplatek poskytován přímo úřední osobě. Pokud by ji byl poskytován přímo, bez součinnosti s prostředníkem, nejednalo by se již o tento trestný čin, ale o některý z předchozích trestných činů. V § 333 tr. zák. je však úplatek poskytován pouze osobě prostředníka.

Tento trestný čin je dokonán již tím, že pachatel žádá, poskytne nebo slíbí úplatek za to, že osoba bude působit na pravomoc úřední osoby. Pro dokonání tak není nutné, aby došlo ke skutečnému ovlivnění ve změně jednání či rozhodování v rámci pravomocí úřední osoby. V zásadě je tak nerozhodné, zda prostředník na výkon této osoby skutečně zapůsobil, stačí, že za tímto účelem přijal žádal či si nechal slíbit úplatek.⁹² Pokud by však domnělý prostředník pouze předstíral, že bude působit na výkon pravomoci úřední osoby, aniž by měl skutečně úmysl působit, může svým jednáním naplnit skutkovou podstatu podvodu.⁹³ Pachatel totiž uvedl v omyl druhou stranu za účelem obohacení se.

Subjektivní stránka vyžaduje úmysl.

⁹¹ RIZMAN, Stanislav. In: ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník. Komentář*. 2.vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3170

⁹² RŮŽIČKA Miroslav. In DRAŠTÍK, Antonín (ed). *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolter Kluwer, 2015, s. 2629

⁹³ RIZMAN, Stanislav. In: ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník. Komentář*. 2.vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3170

Pachatelem může být v obou skutkových podstatách kdokoliv, hovoříme tedy o obecném subjektu. Mám za to, že prostředníkem pak nejčastěji bude osoba, která má s úřední osobou určité vazby. Ať již rodinné, citové, či se jedná o vztah nadřízenosti a podřízenosti v rámci pracovního poměru.

Co se týče pojmu úřední osoba, je tento pojem širší, než je definice úřední osoby uvedená v § 127 trestního zákoníku. V rámci úplatkářských trestných činů je úřední osoba i ta, která naplňuje znaky subjektů uvedených v § 334 odst. 2 trestního zákoníku ale jen v případě, pokud je s jejím výkonem funkce, zaměstnání či práce spojena pravomoc při obstarávání věci obecného zájmu a trestný čin byl spáchán v souvislosti s ním.

Za spáchání tohoto trestného činu lze uložit v rámci první skutkové podstaty trest odnětí svobody v délce trvání až tři roky a v druhé skutkové podstatě je možné jej uložit až na dva roky.

Další otázka k možnému zkoumání je, proč zákonodárce, na rozdíl od ostatních úplatkářských trestných činů, se rozhodl postihovat pouze působení na výkon pravomocí úřední osoby, a ne na výkon všech osob, které obstarávají věci obecného zájmu.

2.1 Další trestné činy související s korupcí

Považuji za vhodné zmínit, že kromě úplatkářských trestných činů, kterým se věnuje tato kapitola, můžeme v trestním zákoníku mimo tyto nalézt i další trestné činy související s korupcí, které chrání různé objekty. Tyto trestné činy se tak na rozdíl od úplatkářství již nenachází v jednom díle, ale lze je nalézt v různých hlavách ve zvláštní části trestního zákoníku. David a Nett ve své práci uvádí dělení korupčních trestných činů na úplatkářství, pletichy a dále další trestné činy související s korupcí, kam řadí jednak některé trestné činy hospodářské (např. zneužívání informací v obchodním styku dle § 255 tr. zákoníku) a dále některé trestné činy proti majetku (například porušování povinnosti při správě cizího majetku dle §220 tr. zák.), poté některé trestné činy veřejných činitelů a v neposlední řadě i tzv. trestné činy na ochranu různých typů procesů před korupcí, kam by mohlo spadat například ustanovení § 351tr. zák., týkající se trestného činu maření přípravy voleb a referenda.⁹⁴ Mám za to, že toto dělení však není zcela přesné neboť pod korupční trestné činy patří i další trestné činy, které se podle tohoto rozdělení nedají nikam zařadit. Osobně se však domnívám, že by pod trestné činy související s korupcí měly patřit pouze ty, jejichž skutkové podstaty s korupcí bezprostředně souvisí. Například

⁹⁴ DAVID, Vladislav, NETT, Alexander. *Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém*. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 242

zneužití pravomoci úřední osoby, jak je uvedeno v kapitole první, bude velmi často v souběhu s úplatkářskými trestnými činy, ale při aplikaci definičních znaků korupce je zřejmé, že s ní nikterak bezprostředně nesouvisí, neboť již první znak, kdy se jedná o vztah dvou osob, nemusí vždy splňovat. Naopak se domnívám, že by mezi trestné činy související s korupcí měly být zařazeny takové trestné činy, které prvky korupce ve svých skutkových podstatách přímo obsahují, byť i jen jako jeden z možných způsobů spáchání. Takovým příkladem může být například trestný čin porušení pravidel hospodářské soutěže dle § 258 odst. 1 písm. e) tr. zák., případně i trestný čin odběr tkáně orgánu a provedení transplantace za úplatu dle § 166 tr. zák.

Chmelík ve své práci navrhuje, aby byl trestný čin odběr tkáně orgánu a provedení transplantace za úplatu byl upraven v rámci hlavy desáté, v díle postihující úplatkářství.⁹⁵ Souhlasím s tím, že se jedná o korupční čin s velmi obdobnou skutkovou podstatou, jakou mají úplatkářské trestné činy. Nedomnívám se však, že toto řešení je vhodně zvolené. Trestný čin odběru tkáně orgánu a provedení transplantace byl správně zařazen k trestným činům souvisejícím se stejnou materií, a především chránícím stejný druhový objekt. Primárním cílem tohoto ustanovení je především zabránit nezákonnému obchodování s lidskými tkáněmi a orgány. Jinými slovy, aby nedocházelo k situaci, kdy by osoby začaly obchodovat s prodáváním svých orgánů za účelem zisku, čímž by se vystavily riziku ohrožení svého zdraví či dokonce života. Proto se domnívám, že primárním cílem je zde ochrana zdraví a života a nejenom to, aby nedocházelo v této sféře k uplácení. Nemyslím si proto, že přesunutí tohoto trestného činu pod úplatkářství je správným krokem.

Kuchta se pak vyjadřuje k zařazení některých korupčních trestných činů do jiných hlav v tomto smyslu *„objekty těchto korupčních trestných činů nejsou shodné, když primárním objektem úplatkářství byl vždy zájem na nestranném a objektivním vyřizování věcí zasahující větší okruh vztahů i občanů. Teprve později vnikla potřeba upravit útoky na majetkové vztahy a na ekonomickou soustavu jako takovou. To je patrně důvod, proč pozdější skutkové podstaty byly řazeny do jiných hlav zvláštní části trestního zákoníku.“*⁹⁶

⁹⁵ CHMELÍK, Jan a kol. *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha: Linde, 2003, s. 215

⁹⁶ KUČHTA, Josef. Úplatkářství jeho postih a současné problémy. In SCHELLE, Karel, TAUCHEN, Jaromír (ed). *Korupce – včera a dnes*. Ostrava: Key publishing, 2013, s. 72–80

3 Nástin získávání poznatků o korupční činnosti

Charakteristickým znakem korupčních trestných činů je jejich vysoká latence.⁹⁷ Na rozdíl od jiných trestných činů, v korupčním vztahu chybí poškozený, jako předmět útoku, který by měl zájem učinit oznámení této trestné činnosti orgánům činným v trestním řízení.⁹⁸

V sofistikovaných a organizovaných korupčních vztazích se strany snaží být při uplácení maximálně obezřetné a jednat v co nejvyšším utajení tak, aby nedošlo k jejich odhalení.⁹⁹ Z tohoto důvodu, při páchání korupční trestné činnosti většinou nejsou přítomny nezúčastněné osoby, který by mohly následně podat svědectví. Pachatelé korupce se snaží za sebou nezanechat žádné stopy, které by je mohly usvědčit a kvůli kterým by mohly o své výhody přijít. Pokud už dojde k odhalení korupční činnosti, není jisté, zda se orgánům činným v trestním řízení podaří pachatele usvědčit.

Nejrozsaáhlejší skupina stop, které se u této skupiny trestných činů vyskytují jsou především stopy paměťové,¹⁰⁰ získané přímo účastníky korupčního vztahu. Ty však často spočívají v účelových výpovědích na obhajobu svých vlastních osob, a proto nemají vysokou důkazní hodnotu.

Co se týče materiálních stop, vyskytují se v korupčních případech především tam, kde jeden z účastníků korupčního vztahu si pro sebe dokumentuje průběh jednání. Tyto materiály mu mohou později sloužit jako určitá pojistka. Bude se tak jednat o různé listiny, zvukové či obrazové záznamy, SMS zprávy a další formy zaznamenávání komunikace.¹⁰¹ Takto mohou být odhaleny některé závažné formy korupčního jednání. Domnívám se totiž, že tam, kde úplatek bude mít značnou hodnotu, v řadě několika statisíců korun a více, budou mít strany spíše zájem korupční jednání zdokumentovat pro případ pozdější neochoty jedné ze stran plnit. Naopak v jednodušších formách, například při podplácení úředníků, tyto dokumenty spíše nenajdeme, neboť většina domluvy bude probíhat ústně.

Jak také bylo předestřeno ve druhé kapitole, úplatek nemá podobu jen hmotných věcí nebo peněžních prostředků. Ty se vyskytují především u jednoduchých forem korupce.¹⁰² V těchto případech se tak mohou vyskytovat některé daktyloskopické stopy nalézající se na předmětu

⁹⁷ GŘIVNÁ, Tomáš a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 357

⁹⁸ KUČHTA, Josef. Úplatkářství jeho postih a současné problémy. In SCHELLE, Karel, TAUCHEN, Jaromír (ed). *Korupce – včera a dnes*. Ostrava: Key publishing, 2013, s. 72- 80

⁹⁹ CHMELÍK, Jan, TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011, s. 125

¹⁰⁰ CHMELÍK, Jan, TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011, s. 126

¹⁰¹ CHMELÍK, Jan, TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011, s. 127

¹⁰² CHMELÍK, Jan, TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011, s. 125

úplatku.¹⁰³ Úplatek však může mít také formu různých protislužeb, kde materiální podoba absentuje.

Obecně orgány činné v trestním řízení získávají prvotní poznatky o podezření ze spáchání trestného činu především na základě trestních oznámení, vlastní operativně pátrací činnosti, studiem spisů jiných trestních věcí, ale také ze sdělovacích prostředků.¹⁰⁴

Prvním z možných podnětů tedy mohou být trestní oznámení. To i v korupčních věcech může pocházet od samotného účastníka korupčního vztahu. Může jim být například osoba, které byl nabídnut úplatek, ale ona jej odmítla nebo naopak osoba, která o něj byla požádána. K oznamování může také docházet v případech, kdy pachatel žádá vysoký úplatek po druhé osobě, která jedná v tísní a úplatek osobě poskytne.¹⁰⁵ Dalšími možnými důvody oznámení mohou být případy nespokojenosti jedné ze stran, například pokud byl straně slíben úplatek, který však nedostala, může mít snahu „dostát spravedlnosti“ alespoň tímto způsobem, se záměrným pozměněním informací, aby trestnímu stíhání unikla. Kromě samotných účastníků tohoto vztahu mohou oznámení činit i osoby, které nejsou účastníky korupčního vztahu, ale byly například svědky korupční činnosti, popřípadě o korupci získaly informace přímo od jednoho z účastníků (například rodinný příslušník, spolupracovník).

Některá oznámení mohou být také činěna pouze v úmyslu poškodit určitou osobu a trestní oznámení je tak činěno pro vykonstruovaný skutek, kterého se daná osoba nedopustila. K tomu je však nutné dodat, že v tomto případě se oznamovatel sám vystavuje možnému trestnímu stíhání pro trestný čin křivého obvinění dle § 345 tr. zák. za úmyslné uvedení nepravdivých údajů v trestním oznámení.¹⁰⁶ Dalšími oznamovateli pak mohou být například státní orgány či některé právnické osoby, které získaly podezření, že došlo ke spáchání korupčního činu, například ze své kontrolní či dozorové činnosti. Na základě *analýzy efektivity Policie ČR při provádění úkonů trestního řízení v oblasti trestných činů korupce*¹⁰⁷ za rok 2012 bylo zjištěno, že policejní orgán se o korupčních věcech z trestních oznámeních fyzických a právnických osob dozvěděl v 99 případech z 237. Přičemž pouze 16 oznámení bylo činěno právnickou osobou. Z toho vyplývá, že počet oznámeních činěných prostřednictvím fyzických osob není až tak zanedbatelný.

¹⁰³ CHMELÍK, Jan, TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011, s. 128

¹⁰⁴ FRYŠTÁK Marek. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 493

¹⁰⁵ CHMELÍK, Jan, TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011, s. 125

¹⁰⁶ PŮRY, František. Poznámky k oznamování trestné činnosti státními orgány, právnickými a fyzickými osobami. *Trestněprávní revue*. 2013, č. 7-8, s. 161–168

¹⁰⁷ *Analýza efektivity Policie ČR při provádění úkonů trestního řízení v oblasti trestných činů korupce za roky 2011 až 2012*, 2012, [online], s. 8, [cit. 13. 5. 2020], dostupné na www.mvcr.cz › [analýza-efektivnosti-korupce-pdf](#)

Policejní orgán však nemůže spoléhat pouze na trestní oznámení činěné osobami zvenčí, ale v souladu se zásadou oficiality, musí postupovat z úřední povinnosti a odhalovat trestnou činnost na základě vlastních poznatků, především pak na základě výsledků operativně pátrací činnosti, finančního šetření či rastrového pátrání.¹⁰⁸ Prvotní úkony v rámci těchto činností jsou činěny na základě zák. č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky. Policejní orgán tak v rámci těchto svých činností získává poznatky zejména z vlastního vyhodnocování poznatků z různých policejních služeb, z policejních databází, z podpůrných operativně pátracích prostředků, získáváním poznatků ze zájmového prostředí, ale i z vnějších informačních zdrojů (hromadné sdělovací prostředky, zahraniční policie atd.).¹⁰⁹ V rámci těchto postupů jsou využívány různé operativní a kriminalistické prostředky, které jsou upraveny interními předpisy a jejichž použití podléhá v určité míře utajení a přísnému schvalovacímu režimu.¹¹⁰

Pokud policejní orgán v rámci těchto činností zjistí skutečnosti, které důvodně nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, zahájí dle § 158 odst. 3 trestní řízení a sepíše o tom záznam.

Operativně pátrací činnost je základem odhalování korupce.¹¹¹ Dle výše uvedené analýzy se policejní orgán na základě operativně pátrací činnosti dozvěděl o korupčním jednání v 61 případech z 237. Z jiného spisu nebo jiného soudního jednání se o korupci dozvěděl ve 20 případech a z jiných zdrojů (jako je například jiný útvar policejního orgánu, z médií atd.) v 57 případech. Myslím si, že vzhledem k vysoké latenci by mělo docházet k odhalování korupce v těchto případech, než je tomu nyní v porovnání s počtem osob, které podaly v těchto věcech trestní oznámení. Domnívám se tak, že by mělo dojít k posílení operativně pátrací činnosti, proto, aby policejní orgán byl v korupčních věcech více nezávislý na podnětech činěných osoby zvenčí.

¹⁰⁸ CHMELÍK, Jan, TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011, s. 133

¹⁰⁹ FRYŠTÁK Marek. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 468

¹¹⁰ CHMELÍK, Jan, TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011, s. 133

¹¹¹ TÓTHOVÁ, Marcela. Niekoľko úvah k možnostiam odhaľovania korupcie. In SCHELLE, Karel, TAUCHEN, Jaromír (ed). *Korupce – včera a dnes – sborník příspěvků*. 1. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2013, s. 171-179

4 Institut dočasného odložení trestního stíhání u korupčních trestných činů¹¹²

4.1 Přiblížení procesní úpravy

S ohledem na skutečnost, že zákonodárce se rozhodl do současného trestního zákoníku nepřevzít speciální ustanovení o zvláštní účinné lítosti u úplatkářských trestných činů, jejíž úpravu obsahoval § 163a předchozího trestního zákoníku č. 140/1961 Sb., postrádalo naše trestní právo od účinnosti zák. č. 40/2009 Sb. podobný prostředek, sloužící k podpoře odhalování korupce, jenž by opět motivoval pachatele korupčních trestných činů k jejich oznamování. Tento stav byl ze strany odborné veřejnosti dlouhodobě kritizován. Kritici především namítali, že je nutné opět do trestněprávních předpisů zavést speciální ustanovení o zvláštní účinné lítosti, aby znovu motivovala vybrané pachatele úplatkářských trestných činů k oznamování případů korupce, popřípadě navrhnout řešení obdobného institutu podporujícího odhalování korupce, jenž by bylo efektivnější než zaniklý institut zvláštní účinné lítosti.¹¹³

Nakonec došlo k jejich vyslyšení a s účinností od 1. 7. 2016 došlo novelou zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“, „TŘ“) provedenou zák. č. 163/2016 Sb., k zavedení zcela nové procesní úpravy, týkající se možné odchylky od klasického postupu orgánů činných v trestním řízení, související s nezahájením trestního stíhání v zákonem stanoveném případě.

Do trestního řádu tak byla vložena dvě, do té doby neznámá, ustanovení a to § 159c a § 159d. Ustanovení § 159c umožňuje policejnímu orgánu rozhodnout o dočasném odložení trestního stíhání podezřelého u taxativně stanovených trestných činů, pokud podezřelý slíbil či poskytl úplatek, majetkový nebo jiný prospěch (dále jen „úplatek“) jen proto, že byl o něj požádán, učinil o tom dobrovolně a bez zbytečného odkladu oznámení státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, oznámil policejnímu orgánu skutečnosti, které mu jsou známy o trestné činnosti toho, kdo o tento úplatek či majetkový nebo jiný prospěch požádal a zavázal se podat v přípravném řízení i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech.

¹¹² Pro účely této práce budu pro zjednodušení pro tuto novou úpravu v § 159c a § 159d používat souhrnný název institut dočasného odložení trestního stíhání u úplatkářských trestných činů, byť si jsem vědoma, že se nejedná pouze o zvláštní ustanovení o dočasném odložení trestního stíhání, ale i o následující ustanovení týkající se rozhodnutí o nestíhání podezřelého

¹¹³ Srov. VANTUCH, Pavel. Úplatkářství a účinná lítost v trestním zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 4, s. 17 - 23, GRIVNA, Tomáš, HORNÍK, Jan. Využití účinné lítosti pro korupční trestné činy. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 8, s. 157–166

Následkem tohoto oznámení, pokud splní oznamovatel všechny své závazky dle § 159c trestního řádu, je rozhodnutí státního zástupce o nestíhání podezřelého dle § 159d trestního řádu, nezjistí-li se dodatečné okolnosti, které by toto rozhodnutí vylučovaly. Pokud však nedojde ke splnění požadovaných podmínek, policejní orgán dle § 159d odst. 4 trestního řádu neprodleně zahájí trestní stíhání.

Účelem pro zavedení tohoto institutu byla dle důvodové zprávy především snaha o motivaci subjektů k oznamování případů korupce, tedy aby ten, kdo přislíbí či poskytne úplatek jen proto, že o něj byl požádán druhou stranou, byl pozitivně motivován tato jednání oznamovat. Primárním cílem je tak snaha vypořádat se s častou důkazní nouzí u trestných činů souvisejících s korupcí, protože u těchto trestných činů je typická vysoká latence související především s lukrativností jednání pro obě strany a dále chybějícím subjektem poškozeného.¹¹⁴ Chybějící osoba poškozeného u úplatkářských trestných činů, je stěžejním problémem co se týče jejich odhalování, protože to bývá především poškozený, kdo podává prvotní podnět orgánům činným v trestním řízení. Tím, že je zde spáchán skutek prospěšný oběma stranám, nemá žádná ze stran zájem, aby byl jejich čin odhalen.

Pro upřesnění je nutné uvést, že institut dočasného odložení trestního stíhání naše trestní právo již zná, a to v souvislosti s dočasným odložením dle § 159b trestního řádu, za účelem potřeby objasnění trestné činnosti organizované zločinecké skupiny, kdy se trestní stíhání sice dočasně odkládá, ale po splnění účelu objasnění trestné činnosti dojde k jeho zahájení. Důvody pro odložení jsou zde především taktické, neboť prověřování může po jistou dobu pokračovat utajeným způsobem, čímž se umožní policejnímu orgánu přistihnout podezřelého přímo při páchání pokračující či opakující se trestné činnosti a dále odhalit jeho spolupachatele či nalézt odcizené předměty.¹¹⁵ Trestní stíhání se zde odkládá především za účelem prodloužení lhůt k prověřování, aby policejní orgán měl dostatek času na zjištění všech relevantních skutečností o organizované zločinecké skupině a mohl i nadále pokračovat v prověřování bez toho, aniž by členové této skupiny věděli o zahájeném trestním řízení. Oproti dočasnému odložení u úplatkářských trestných činů je zde stanovena navíc lhůta, po kterou lze trestní stíhání odložit (§159b odst. 1 a 2 trestního řádu). Jedná se tedy o dva různé instituty s odlišným účelem, a to i přesto, že nesou stejné označení.

V praxi by mohlo činit potíže, jak ustanovení § 159c a § 159d trestního řádu označit, aby nemusel být používán zdlouhavý název zvláštního ustanovení dočasného odložení trestního

¹¹⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 163/2016

¹¹⁵ Srov. FRYŠTÁK Marek. In ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 514

stíhání a rozhodnutí o nestíhání podezřelého. Domnívám se, že podstatu těchto institutů velmi vhodně vystihuje označení, které ve svém článku uvádí Bruna. Ten v souvislosti s těmito ustanoveními hovoří o institutu spolupracujícího podezřelého.¹¹⁶ Domnívám se, že označení je velmi výstižné, neboť tato ustanovení mají mnoho podobného s institutem spolupracujícího obviněného dle § 178a tr. řádu. V další části proto budu používat i toto označení.

4.1.1 Novela trestního řádu provedená zák. č. 287/2018 Sb.

I přes poměrně krátkou účinnost, již došlo k novelizaci těchto ustanovení a to zák. č. 287/2018 Sb., kdy s účinností od 1. 2. 2019 došlo k provedení dvou změn. Nově bylo doplněno jednání podezřelého i o samotné poskytnutí úplatku, tedy nejen jeho slíbení. Zajímavé je, že k této podstatné změně se přistoupilo i přesto, že při projednávání prvotního zavedení institutu dočasného odložení trestního stíhání u korupčních trestních činů, sice vládní návrh poskytnutí úplatku obsahoval, ale nakonec došlo k jeho vyškrtnutí. Proč došlo k jeho prvotnímu odebrání, však není nikterak zřejmé. Poslankyně Válková k tomu pouze uvedla, že důvodem pro vyškrtnutí bylo, že „...možnost prokázání nezákonného jednání uplácejícího v případě, že orgán činný v trestním řízení je informován o tom, že úplatek byl již předán, je výrazně nižší než v případě, kdy je úplatek pouze slíben, tzn. že k jeho předání dosud nedošlo.“¹¹⁷ Domnívám se však, že znovu zavedení možnosti dočasného odložení trestního stíhání i pro ta jednání, která spočívala již v poskytnutí úplatku, je krok dobrým směrem. Pokud dobře rozumím argumentaci poslankyně Válkové, předpokládá, že v případě pouhého slíbení bude jednoduší následně použít některé operativně pátrací prostředky a obstatat jako pramen důkazu například zvukový či obrazový záznam z následného předávání úplatku.¹¹⁸ Pokud by však policejní orgán navíc v součinnosti s oznamovatelem podněcoval dál podezřelého k převzetí úplatku, mohlo by se jednat o nezákonnou policejní provokaci.

K policejní provokaci se několikrát vyjadřoval Ústavní soud, který ve svých nálezech konstatoval, že „je nepřijatelným porušením čl. 39 LZPS, pokud se jednání státu stává součástí skutkového děje, celé posloupnosti úkonů, z nichž se trestní jednání skládá, např. provokace či iniciování trestného činu, jeho dokonání atd. Je nepřijatelné, aby policejní orgány jako orgány

¹¹⁶ BRUNA, Eduard. Problematické aspekty úplatkářských trestných činů (3. část) – některé specifické nástroje k jejich odhalování. *Bulletin advokacie*. 2018, č. 10, s. 24-27

¹¹⁷ <https://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/039schuz/s039307.htm#r2>

¹¹⁸ Srov. Např. *Analýza soudních rozhodnutí vydaných v letech 2007 až 2009 ve věcech úplatkářských trestných činů*. Praha: Transparency International – Česká republika, 2012, s. 54

*státu naváděly jiného ke spáchání trestné činnosti, posilovaly jeho vůli spáchat trestný čin či mu jakoukoli formou pomáhaly.*¹¹⁹

V případě, že již došlo k poskytnutí úplatku, žádná z výše naznačené spolupráce s oznamovatelem v podstatě nepřipadá v úvahu. I přesto je však v ojedinělých případech možné obstarat některé důkazní prostředky k prokázání předání. Příkladem může být, vyžádání si veřejných kamerových záznamu policejním orgánem z místa, kde k poskytnutí došlo, možné svědecké výpovědi osob, které byly přítomny předávání, či vyžádání si výpisů z bankovního účtu podezřelého z přijetí úplatku, na který oznamovatel úplatek zaslal, nebo zajištění různých listin oznamovatele, týkajících se úplatku. Specifickým důkazním prostředkem v tomto ohledu, je odposlech a záznam telekomunikačního provozu dle § 88 tr. řádu. Domnívám se tedy, že i v případě, že došlo již k poskytnutí, tak jsou zde další možnosti, které mohou orgány činné v trestním řízení využít při dokazování.

Druhá změna spočívala v rozšíření taxativně stanovených trestných činů o nově zavedený trestný čin maření spravedlnosti dle § 374a trestního zákoníku, jenž ve svém druhém odstavci obsahuje skutkovou podstatu související s korupčním jednáním. Tento institut je tak možné v současné době použít u těchto trestných činů:

- pletichy v insolvenčním řízení podle § 226 odst. 2, 4 nebo 5 trestního zákoníku,
- porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže podle § 248 odst. 1 písm. e), odst. 3 nebo 4 trestního zákoníku,
- pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži podle § 257 odst. 1 písm. b), odst. 2 nebo 3 trestního zákoníku,
- pletichy při veřejné dražbě podle § 258 odst. 1 písm. b), odst. 2 nebo 3 trestního zákoníku,
- podplacení podle § 332 trestního zákoníku,
- nepřímého úplatkářství podle § 333 odst. 2 trestního zákoníku nebo
- maření spravedlnosti podle § 347a odst. 2 trestního zákoníku

4.2 Požadavky kladené na osobu oznamovatele

Jak již bylo několikrát řečeno, cílem tohoto institut má být především motivace osob, které úplatek poskytly či slíbily, pouze protože o něj byly požádány, k jejich přiznání a následné

¹¹⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. II. ÚS 710/01

spolupráci s orgány činnými v trestním řízení. Tyto osoby se tak dostávají do pozice, kdy buď mají možnost těžit ze své výhody, která jim byla na úkor úplatku poskytnuta s neustálou obavou možného trestního stíhání nebo je jim nyní umožněno se k poskytnutí či slíbení úplatku přiznat a při kumulativním splnění požadavků je pravděpodobné, že dojde k jejich pozdějšímu nestíhání. Z tohoto důvodu se domnívám, že by požadavky kladené na tyto osoby neměly být nikterak náročné a přehnané, aby osoby nepřišly o vůli čin oznámit.

4.2.1 Rozhodnutí o dočasném odložení trestního stíhání dle § 159c trestního řádu

V rámci první fáze, kdy se rozhoduje o dočasném odložení trestního stíhání dle § 159c trestního řádu, je pro kladné rozhodnutí nutné splnění těchto požadavků:

a) Dobrovolnost oznámení a jeho učinění bez zbytečného odkladu

Prvním požadavkem je dobrovolné oznámení, které má být učiněno bez zbytečného odkladu státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu. Dobrovolnost je typická pro instituty související s beztrestností (například dobrovolné učinění oznámení u účinné lítosti dle § 33 odst. 1, trestního zákoníku) nebo některých druhů odklonů (například dobrovolné učinění dohody mezi obviněným a poškozeným u narovnání dle § 310 odst. 1 trestního řádu). Dobrovolnost podle judikatury spočívá v aktivním jednáním pachatele, jenž tak činí z vlastní vůle na základě svobodného rozhodnutí, a nikoliv pod tlakem hrozícího trestního stíhání či s vědomím, že jeho trestný čin je již vyzrazen.¹²⁰

U lhůty bez zbytečného odkladu se nacházíme před výkladovým otazníkem toho, co se myslí danou lhůtou. Je nutné oznámení učinit do 24 hodin, do týdne, do měsíce od konkrétního korupčního jednání? Tato formulace se navíc dotýká právní jistoty adresátů, když narušuje jednu ze zásad trestního práva, a to požadavku na jasnost a přesnost trestněprávních norem. Může si být oznamovatel, který se rozhodne až po delší době od poskytnutí úplatku skutek oznámit, jist, že pokud učiní oznámení například až po měsíci, bude na něho i nadále dopadat ustanovení § 159c a § 159d trestního řádu, neboť svým přiznáním je stále schopen naplnit účel ustanovení, tedy napomoci k objasňování korupčních trestných činů? Jde navíc především o lhůtu soukromého práva, a tak žádné relevantní informace ohledně její délky v dostupné judikatuře trestních soudů nenalezneme. Dle judikatury správních soudů však dospějeme nutně k závěru, že lhůtou bez zbytečného odkladu je třeba rozumět lhůtu v řadě několika dnů,

¹²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 1. 1999 sp. zn. 5 Tz 165/98

maximálně týdnů od spáchaného trestného činu.¹²¹ To by u nastíněné předchozí otázky znamenalo, že osoba, která se rozhodne přiznat až po měsíci, by již spadat pod ochranu § 159c trestního řádu neměla, a naopak by přiznání této osoby mohlo vést k zahájení jejího trestního stíhání.

Je patrné, že inspirací pro tuto lhůtu bylo zaniklé ustanovení zvláštní účinné lítosti u úplatkářských trestných činů.¹²² Úprava účinné lítosti také obsahovala lhůtu bez zbytečného odkladu, a navíc ještě jeden prvek: „...vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům...“, který je v této nové úpravě postrádán. Je nutné podotknout, že i za účinnosti starého trestního zákoníku, byla lhůta bez zbytečného odkladu u účinné lítosti, některými autory považována za příliš přísnou.¹²³

Nabízí se otázka, z jakého důvodu zákonodárce klade důraz na požadavek bezodkladnosti. Domnívám se, že s přibývajícím odstupem času je vyhledávání a opatřování důkazů obtížnější a vyšetřování se kvůli tomu může stát bezúspěšným. Z tohoto důvodu se snaží zákonodárce přimět oznamovatele k rychlému jednání.

V tomto ohledu je zajímavá uváděná analýza efektivnosti Policie ČR. V rámci ní bylo z 237 sledovaných případů, jich 183 zjištěno ještě během korupčního jednání nebo do 30 dnů. Z těchto zjištěných skutků bylo trestně stíháno zahájeno ve 115 případech (tj. 62,8 %). Oproti tomu u zbývajících 54 věcí, na které policejní orgán přišel až po uplynutí 30 dní, bylo trestní stíhání zahájeno pouze ve 12 případech (tj. 22,2 %).¹²⁴ Tato statistika tak potvrzuje, že včasné získání informací o korupční trestné činnosti je jednou z podmínek jejího úspěšného šetření.

Požadavek bezodkladnosti je tak určen především ve prospěch policejních orgánů, avšak na úkor možných pozdějších oznámení. Dá se totiž očekávat, že stanovením lhůty bez zbytečného odkladu dojde k tomu, se orgány činné v trestním řízení se o korupčním jednání, bez oznámení nejspíše vůbec nedozví, protože osoba, která by měla zájem trestný čin oznámit i po delší době to neudělá. Pokud by se totiž rozhodla učinit oznámení, musela by tím podstupovat riskantní krok a vystavit se možnosti trestního stíhání. Domnívám se však, že stále by pro orgány činné v trestním řízení mělo být přínosem, že se o činu vůbec dozví,¹²⁵ byť

¹²¹ Srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 11. 2008, sp. zn. 6 As 1/2008

¹²² §163 zák. č. 140/1961 Sb., Trestní zákon. Toto ustanovení však nebylo do nového trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. převzato

¹²³ GRIVNA, Tomáš, HORNÍK, Jan. Využití účinné lítosti pro korupční trestné činy. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 8, s. 157–164

¹²⁴ *Analýza efektivnosti Policie ČR při provádění úkonů trestního řízení v oblasti trestných činů korupce za roky 2011 až 2012*, 2012, [online], s. 3, [cit. 13. 5. 2020], dostupné na www.mvcr.cz › analyza-efektivnosti-korupce-pdf

¹²⁵ Budou například moci využít poznatky získané prověřováním o místě, kde k údajné korupci došlo a v rámci své operativně pátrací činnosti se na toto korupční prostředí později zaměřit

s odstupem času a samozřejmě s možností, že kvůli absenci relevantních důkazních prostředků nakonec nedojde k odsouzení osoby, která o úplatek požádala.

Vhodné řešení, které uvádí Gřivna, je stanovit lhůtu s možností přiznání do doby, než se orgány činné v trestním řízení o tomto skutku dozví samy (například ze své pátrací činnosti nebo z podnětu osob).¹²⁶ Tato lhůta dle mého názoru ještě více, narozdíl od té současné, může motivovat osoby k oznámení, protože jednak i nadále budou stát před hrozbou možného trestního stíhání, čímž by měly chtít učinit oznámení co nejdříve a naopak se díky ní vyvaruje případům, byť jich bude mizivé procento, ve kterých by osoba chtěla trestný čin oznámit až po delší době (například z důvodu hnutí myslí, nespokojenosti s tím, komu poskytla úplatek), ale protože by nespádala pod ochranu § 158c a § 158d tr. řádu, tak by ho z obavy trestního stíhání neoznámila. Za zvážení stojí stanovení lhůty jako: *oznámení bez zbytečného odkladu, nejdéle však do doby, než se orgány činné v trestním řízení o tomto skutku dozví samy*. Tím se sice ponechá subjektivní lhůta k učinění oznámení bezodkladně, ale pokud v jeho oznámení bude bránit osobě překážka, je možné učinit oznámení až do zjištění tohoto skutku orgány činnými v trestním řízení (lhůta objektivní). Toto řešení, byť pořád obsahuje bezodkladnost, je dle mého názoru stále účelnější než vyjádření lhůty současné.

Forma oznámení pak bude odpovídat stádiu řízení před zahájením trestního stíhání. Je tak možné jej učinit jak ve formě písemné, ústně do protokolu, elektronicky či není vyloučeno ani telefonicky.¹²⁷

b) Oznámení skutečností o trestné činnosti toho, kdo o úplatek požádal

Druhým požadavkem je oznámení skutečností, které jsou osobě uplácející známy o trestné činnosti toho, kdo o tento úplatek požádal.

Oproti institutu spolupracujícího obviněného u organizované skupiny dle § 178a trestního řádu, kde se vyžaduje oznámení těch skutečností, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny¹²⁸, zde postačí oznámení pouze těch skutečností, které jsou dané osobě známy. Tyto skutečnosti tedy zásadně nemusí přispět k objasnění trestné činnosti. Takovým příkladem může být, pokud oznamovatel

¹²⁶ GŘIVNA, Tomáš, HORNÍK, Jan. *Využití účinné lítosti pro korupční trestné činy*. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 8, s. 157 - 164

¹²⁷ STRÍŽ Igor. In DRAŠTÍK, Antonín (ed). *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 1217

¹²⁸ RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád: komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2313

neví přesnou identitu osoby, se kterou ohledně úplatku komunikoval. Nižší míra požadovaných skutečností je zcela jistě dobrým krokem k motivaci osob k přiznání.

Naopak oproti účinné lítosti dle § 163 zák. č. 140/1961 Sb., Trestní zákon, nestačí již pouhé učinění oznámení o tomto skutku orgánům činným v trestním řízení, ale naopak se vyžaduje aktivní součinnost podezřelého. Ačkoliv tak pro osoby uplácející došlo v tomto směru ke zpřísnění podmínek, orgány činné v trestním řízení naopak získaly cenný zdroj informací o předmětném skutku, který by jim měl usnadnit vyšetřování. Mám za to, že se jedná o zdařilou změnu oproti zaniklé účinné lítosti. Domnívám se, že u osoby uplácejícího, jenž se dopustil trestněprávního jednání, by nemělo být rozhodnuto o jeho nestíhání jen z důvodu, že své jednání oznámí. Pokud je účelem tohoto institutu, mimo jiné, vypořádat se s důkazní nouzí, která doprovází úplatkářské trestné činy,¹²⁹ je nutné vyžadovat i určitou aktivitu v rámci dokazování ze strany uplácejícího. Pokud by se vyžadovalo pouhé oznámení, je jisté, že by se mohla snížit míra latence (tedy rozdíl mezi registrovanou kriminalitou a kriminalitou skutečnou¹³⁰) u úplatkářských trestných činů, ale pro chybějící trestněprávně relevantní skutečnosti o spáchaném skutku, by se nemusel snížit rozdíl mezi počtem zahájených trestných řízení a počtem následného odsouzení v těchto případech.¹³¹

c) Závazek poskytnout součinnost orgánům činným v trestním řízení v přípravném řízení a v řízení před soudem

Posledním požadavkem je závazek podat v přípravném řízení i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o skutečnostech, které jsou dané osobě známy o trestné činnosti toho, kdo o úplatek požádal. Tento požadavek je stejný jako u spolupracujícího obviněného dle § 178a trestního řádu.

Pokud uplácející osoba splní všechny tyto požadavky, rozhodne policejní orgán usnesením (§ 119 odst. 1 trestního řádu) o dočasném odložení trestního stíhání dle § 159c odst. 1 trestního řádu. V případě že dospěje k názoru, že požadavky splněny nebyly a daná osoba se dopustila poskytnutím či slíbením úplatku trestného činu, rozhodne o nesplnění podmínek a po právní moci zahájí trestní stíhání vedené ve věci této osoby dle § 159d odst. 4 trestního řádu. Proti rozhodnutí o nesplnění podmínek je přípustná stížnost dle § 141 odst. 2 trestního řádu, o

¹²⁹ GAŁO Dušan. K navrhovanému institutu rozhodnutí o nestíhání podezřelého. *Právní rozhledy*, 2015, č. 22, s. 789–792

¹³⁰ GRIVŇA, Tomáš a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 357

¹³¹ Srov. CHMELÍK, Jan, TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011, s. 11, kde v horní tabulce můžeme vidět, že například za rok 2010 sice vyšlo najevo 53 skutků týkajících se přijetí úplatku, ale pouze 27 případů bylo nakonec objasněno

kteřé bude rozhodovat státní zástupce vykonávající v této věci dozor, pokud nedojde k jejímu kladnému vyřizení policejním orgánem v rámci autoremedury.

Rozhodnutí o dočasnéu odložení trestního stíhání není, na rozdíl od odložení věci dle § 159a trestního řádu, konečným vyřizením věci v přípravném řízení, ale pouze oddálením následného rozhodnutí státního zástupce, neboť na rozdíl od odložení věci, jsou zde dány všechny důvody odůvodňující zahájení trestního stíhání osoby podezřelé.¹³²

4.2.2 Rozhodnutí o nestíhání podezřelého dle §159d trestního řádu

Po rozhodnutí o dočasnéu odložení trestního stíhání policejním orgánem, je trestní stíhání s uplácujícím odloženo až do rozhodnutí státního zástupce o nestíhání podezřelého. K tomuto rozhodnutí dojde za splnění následujících podmínek:

První z nich je, že nedojde ke zjištění dodatečných skutečností, které by vylučovaly rozhodnutí o dočasnéu odložení trestního stíhání (například budou zjištěny okolnosti, které nasvědčují tomu, že podezřelý nebyl o úplatek požádán, ale sám se nabídl k jeho poskytnutí) a nadále bude aktivně spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení, tedy především podá v přípravném řízení a v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď.

Druhá podmínka, která je snad nejkontroverznější z celé této nové úpravy je, že o případném nestíhání podezřelého lze rozhodnout, až po pravomocném ukončení trestního stíhání osoby, která o úplatek požádala a po uplynutí lhůt k podání dovolání nebo ústavní stížnosti či rozhodnutí o dovolání nebo ústavní stížnosti, nebo po pravomocném odložení trestního stíhání či jiném vyřizením věci, nelze-li zahájit trestní stíhání osoby, která o úplatek požádala. Jak je správně v odborných kruzích kritizováno,¹³³ znamená to, že poté co se osoba přizná, může uběhnout doba i několika let, než bude o jejím nestíhání rozhodnuto. Díky tomu, je sice oznamovatel nucen po celou dobu trestního stíhání osoby, která úplatek požadovala, spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení a podávat výpovědi v tomto řízení, ale zároveň se oznamovatel ocitá pod tlakem neustálé možnosti zahájení jejího trestního stíhání, ke kterému by samozřejmě nemělo dojít, pokud splní všechny podmínky. I přesto mám za to, že tato podmínka musí potencionálně oznamovatele trestných činů spíše demotivovat. Stav nejistoty bude pro oznamovatele nepřijemný a je možné, že kvůli této dlouhé době se osoba rozhodne čin neoznámít. Hřebíček v této souvislosti poukazuje na fakt, že nad oznamovatelem

¹³² Srov. FRYŠTÁK Marek. In ŠÁMAL, Pavel a kol., *Trestní právo procesní*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 514

¹³³ HŘEBÍČEK Vladislav. Několik poznámek k chystanému institutu dočasného odložení trestního stíhání osoby podezřelé ze spáchání vybraných korupčních trestních činů. *Trestněprávní revue*, 2015, č. 5. s. 113 - 115

se: „po celou dobu, po kterou je trestní stíhání dočasně odloženo, vznáší pomyslný Damoklův meč v podobě hrozby zahájení stíhání.“¹³⁴

Teprve po splnění těchto požadavků státní zástupce rozhodne usnesením o nestíhání podezřelého dle § 159d odst. 1 trestního řádu. Následně je státní zástupce povinen toto usnesení bezodkladně doručit nejvyššímu státnímu zástupci, který je oprávněn dle § 174a toto rozhodnutí pro jeho rozpor se zákonem zrušit. Pokud státní zástupce dospěje k názoru, že ke splnění závazků dle § 159c nedošlo rozhodne o nesplnění podmínek. Proti tomuto usnesení je přípustná stížnost, o které dle § 146a odst. 1 písm. m) bude rozhodovat soud, v jehož obvodě je činný státní zástupce, proti jehož rozhodnutí stížnost směřuje.

4.3 Účinná lítost u úplatkářských trestných činů dle § 163 zák. č. 140/1961 Sb.

Jak již bylo řečeno, předchozí trestní zákoník č. 140/1961 Sb., obsahoval v § 163 zvláštní ustanovení o účinné lítosti u úplatkářských trestných činů. Tato úprava účinné lítosti v trestním zákoníku u trestného činu podplacení dle § 161 a nepřímého úplatkářství dle § 162 umožňovala zánik trestní odpovědnosti, jestliže pachatel těchto trestných činů poskytl nebo slíbil úplatek jen proto, že byl o něj požádán a učinil o tom dobrovolně a vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům bez zbytečného odkladu oznámení státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu.

V praxi byl tento institut využíván sporadicky. Z dostupných dat vyplývá, že ustanovení o zvláštní účinné lítosti bylo za období od roku 2002 až 2010 využito pouze pětkrát.¹³⁵ To mohlo být dle některých autorů zapříčiněno následujícími skutečnostmi. První z nich je nízké povědomí pachatelů úplatkářských trestných činů o existenci institutu účinné lítosti u úplatkářských trestných činů.¹³⁶ Dalšími příčinami pak mohla být i podmínka bezodkladného oznámení a obavy, že v případě oznámení přijdou o výhodu, kterou za úplatek získaly. V neposlední řadě k nevyužívání mohlo vést také dřívější materiální pojetí trestného činu, kdy v případě, že policejní orgán usoudil, že se jedná o jednání nepatrného stupně nebezpečnosti pro společnost, ne zahájil trestní stíhání.¹³⁷

¹³⁴ HŘEBÍČEK Vladislav., Několik poznámek k chystanému institutu dočasného odložení trestního stíhání osoby podezřelé ze spáchání vybraných korupčních trestných činů. *Trestněprávní revue*, 2015, č. 5. str. 113–115

¹³⁵ GRIVNA, Tomáš, HORNÍK, Jan. Využití účinné lítosti pro korupční trestné čin. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 8, s. 157–164

¹³⁶ GRIVNA, Tomáš, HORNÍK, Jan. Využití účinné lítosti pro korupční trestné čin. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 8, s. 157–164

¹³⁷ VANTUCH, Pavel. Úplatkářství a účinná lítost v trestním zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 4, s. 17–23

Smyslem tohoto institutu bylo jednak vypořádat se s vysokou mírou latence, dosáhnout vyšší efektivity při odhalování korupce a za účelem odhalení závažnějšího trestného činu, kterým je přijetí úplatku, poskytnout osobám, které své jednání rozhodnou oznámit, beztrestnost.¹³⁸ Ta měla motivovat osoby, které byly o úplatek požádány, a proto jej poskytly nebo slíbily, k okamžitému oznámení trestné činnosti příslušným orgánům.¹³⁹ Institut plnil také preventivní funkci, neboť ten, kdo o úplatek požádal si nemohl být jist, zda nedojde k jeho oznámení a následnému zahájení trestního stíhání.¹⁴⁰

Především z důvodu, že tento institut nebyl v praxi téměř vůbec využíván a dále častého kritizování ze strany mezinárodních organizací například OECD, došlo nakonec k rozhodnutí, že toto ustanovení nebude do nového zákoníku převzato.¹⁴¹ Nutno však podotknout, že v tomto ohledu někteří autoři nepřesně uvádí, že k jeho nepřevzetí došlo v důsledku rozporu s mezinárodními závazky.¹⁴² To však není výstižné, neboť OECD nedoporučovala zcela vyřadit tento institut z naší trestněprávní úpravy, ale pouze jej vyloučit u úplatkářských trestných činů se zahraničním prvkem, neboť jejím ponecháním by mohlo dojít ke zmaření účelu mezinárodního boje s korupcí.¹⁴³ Co se týče argumentu, že tento institut nebyl hojně využíván, postrádám jakýkoliv smysl toho, proč by se s ním kvůli tomu nemělo i nadále počítat. Už ze samotné podstaty korupčních jednání je zřejmé, že tento institut bude užíván sporadicky, neboť jak bylo již několikrát řečeno, tyto trestné činy se vyznačují vysokou latencí, kdy obě strany z důvodu výhod, kterých se jim dostalo nemají zájem na jejich odhalení. Nelze také opomenout preventivní účel tohoto ustanovení, kdy v některých případech k žádosti o úplatek nedošlo jen z obavy možného oznámení. Shodně s tímto názorem pak například Vantuch uvádí, že „*sama o sobě skutečnost, že se nějaký institut uplatňuje v nízkém počtu případů, nemusí ještě znamenat, že daný institut je nefunkční, resp., že vylučuje důvody, které využívání zmíněného institutu dostatečně odůvodňují.*“¹⁴⁴

¹³⁸ RIZMAN, Stanislav. In: ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákon: komentář*. 6. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2004, s. 1010

¹³⁹ VANTUCH, Pavel. Úplatkářství a účinná lítost v trestním zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 4, s. 17–23

¹⁴⁰ GRÍVNA, Tomáš, HORNÍK, Jan. Využití účinné lítosti pro korupční trestné čin. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 8, s. 157–164

¹⁴¹ VANTUCH, Pavel. Úplatkářství a účinná lítost v trestním zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 4, s. 17–23

¹⁴² STRÍŽ Igor. In DRAŠTÍK, Antonín (ed). *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 1217

¹⁴³ OECD: DIRECTORATE FOR FINANCIAL AND ENTERPRISE AFFAIRS. Czech republic: phase 2, Report on the application of the convention on combating bribery of foreign public officials in international business transactions and the 1997 recommendation on combating bribery in international business transactions [online]. 2006, s. 37 [cit. 1. 5. 2020]. Dostupné na: <https://www.oecd.org/>

¹⁴⁴ VANTUCH, Pavel. Úplatkářství a účinná lítost v trestním zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 4, s. 17–23

V důsledku nepřevzetí ustanovení o zvláštní účinné lítosti, však docházelo ke kritizování tohoto stavu. Proto došlo, jak již bylo řečeno, k zavedení nového institutu dočasného odložení trestního stíhání u těchto trestných činů.

Pokud srovnáme institut zvláštní účinné lítosti a dočasné odložení trestního stíhání, nalezneme hned několik rozdílů a podobností. Ty, které jsem uváděla výše zde již nebudu zmiňovat.

Tyto instituty mají především stejný cíl, kterým je motivovat osoby k oznamování korupčních jednání a tím napomoci orgánům činným v trestním řízení při odhalování těchto trestných činů.

Prvním rozdílem je okruh trestných činů, na které se mohou použít. Zatímco účinná lítost se týkala pouze dvou úplatkářských trestných činů, má institut spolupracujícího podezřelého širší dosah i na další korupční trestné činy. Díky tomu tak orgány činné v trestním řízení mohou získat důležité informace i o dalších korupčních trestných činech, které mohou být závažnější než samotné úplatkářské trestné činy.

Další odlišnost je ta, že účinná lítost znamenala pro pachatele trestní neodpovědnost dle hmotného práva. To znamená, že pachatel se dopustil trestného činu, za který byl trestně odpovědný, nicméně po splnění podmínek účinné lítosti, zanikla trestnost tohoto činu, a tedy i zájem státu na jeho potrestání. Tato beztrestnost u účinné lítosti také na rozdíl od dočasného odložení vyplývala přímo ze zákona, to znamená, že orgány činné v trestním řízení o ní nikterak nerozhodovaly, ale musí k ní přihlížet při vyřízení věci¹⁴⁵. Zákonodárce tak touto zvláštní účinnou lítostí dává přednost v získání poznatků o korupční činnosti osoby, která úplatek přijala, na úkor trestního stíhání osoby, která ji ho poskytla či slíbila.¹⁴⁶ Oproti tomu dočasné odložení trestního stíhání je institutem trestního práva procesního. Daná osoba se nestává trestně neodpovědnou přímo ze zákona po splnění podmínek dočasného odložení, ale teprve až na základě rozhodnutí státního zástupce o dočasném odložení trestního stíhání. Poměrně vhodným způsobem na tento rozdíl nahlíží Hřebíček pomocí podmínek odkládacích a rozvazovacích, kdy u dočasného odložení se jedná o podmínku odkládací, protože teprve pokud oznamovatel splní po oznámení všechny podmínky dle § 159c a § 159d trestního řádu, dojde ke konečnému rozhodnutí o nestíhání. U účinné lítosti se naopak jedná o podmínku rozvazovací, neboť pouhým oznámením se osoba stává trestně neodpovědnou.¹⁴⁷ Pro osobu

¹⁴⁵ JELÍNEK, Jiří. a kol. *Trestné právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 348

¹⁴⁶ Srov. KUČHTA Josef. In KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 471

¹⁴⁷ HŘEBÍČEK Vladislav., Několik poznámek k chystanému institutu dočasného odložení trestního stíhání osoby podezřelé ze spáchání vybraných korupčních trestných činů. *Trestněprávní revue*, 2015, č. 5. str. 113–115

oznamovatele je samozřejmě výhodnější, pokud splní podmínky účinné lítosti, jenž ji zajišťují status trestně neodpovědné osoby okamžitě, v porovnání dočasným odložením, kde nejenže oznámením nezaniká trestní odpovědnost, ale ještě navíc má osoba oznamovatele po celou dobu postavení podezřelého, až do doby, než státní zástupce rozhodne o jejím nestíhání.

Dalším z rozdílů, jak již bylo naznačeno je požadavek na obsah oznámení. Zatímco u účinné lítosti se vyžadovalo pouhé učinění bezodkladného oznámení uplácející osoby o tom, že poskytla či slíbila úplatek, u dočasného odložení se vyžaduje kvalifikovanější oznámení, kdy uplácející osoba musí oznámit všechny skutečnosti, které jsou ji známy o trestné činnosti toho, kdo si úplatek nechal slíbit či jej přijal. Tuto změnu, jak jsem již uváděla považuji za přínosnou, neboť se domnívám, že díky ní je možné lépe naplnit účel těchto institutů. Poměrně skepticky se však stavím k následné povinnosti podání výpovědi, která u účinné lítosti také chyběla. Mám za to, že tento prvek, s přihlédnutím k možnému zdlouhavému řízení, by již mohl být pro oznamovatele příliš zatěžující. Na jedné straně totiž po této osobě požadujeme, aby orgánům činným v trestním řízení oznámila, že figurovala v korupčním vztahu, tedy se *de facto* dobrovolně přiznala, že se dopustila trestného činu, k jehož zjištění by s ohledem na nízkou latenci nedošlo. Na straně druhé místo, aby zákonodárce ocenil snahu a vůli této osoby toto jednání oznámit a v rámci tohoto oznámení poskytnout, všechny relevantní skutečnosti, kladou se zde na osobu oznamovatele velmi vysoké následné požadavky, co vše musí pro své rozhodnutí o nestíhání udělat. Ačkoliv rozumím tomu, že výpověď oznamovatele bude jistě velmi důležitým důkazním prostředkem v rámci trestního řízení, mám za to, že v tuto chvíli není odhalování korupce na tak vysoké úrovni, aby si zákonodárce mohl klást tak vysoké nároky na osobu oznamovatele, neboť potenciální oznamovatele budou tyto požadavky spíše odrazovat než motivovat k oznámení a tím zvýšení počtu odhalených korupčních trestných činů.

4.4 Zhodnocení aktuální úpravy

Po analýze institutu dočasného odložení trestního stíhání a jeho komparaci s předchozím institutem zvláštní účinné lítosti jsem dospěla k několika dílčím závěrům.

Předně je nutné poznamenat, že tento institut klade na oznamovatele mnohem vyšší požadavky, než tomu bylo za účinnosti zvláštní účinné lítosti.

Domnívám se, že i přes snahu zákonodárce, zavést nový institut obsahově podobný účinné lítosti, k vytyčenému cíli nepovede. Jednak se zákonodárce nikterak nevypořádal s tím, co bylo u účinné lítosti několikrát vytýkáno, a to její prvek bezodkladnosti a bezmyšlenkovitě

jej do této nové úpravy opět převzal. Je pochopitelné, že včasnost oznámení může významně přispět k získání relevantních informací a důkazních prostředků. Pro potenciální oznamovatele však může působit demotivačně, neboť nikde není stanoven přesný okamžik, do kdy přesně se bude o bezodkladné oznámení jednat. Samozřejmě je možné, že v praxi se k tomuto znaku nebude až tak striktně přihlížet, což však ale nemění nic na tom, že ti, kteří by měli zájem o oznámení si dopředu nemohou být jisti, zda se kvůli pozdějšímu oznámení nevystaví možnosti jejich trestního stíhání.

Dále mám za to, že vzhledem k zpřísnění podmínek, kdy osoba oznamovatele je povinna spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení, již prvek bezodkladnosti není pro orgány činné v trestním řízení natolik potřebným, s ohledem na to, že jim při získávání potřebných informací bude nápomocen oznamovatel. Z tohoto důvodu navrhuji do budoucna, aby alespoň došlo ke změně lhůty, a to například některými způsoby zmiňovanými výše.

Ani co se týče délky vyčkávání na rozhodnutí o nestíhání, současná právní úprava není pro oznamovatele přívětivá. Tímto požadavkem je vyžadována součinnost oznamovatele během přípravného řízení a řízení před soudem. Pokud by oznamovateli byla zajištěna beztrestnost hned po oznámení, je možné, že by součinnost nemusela být tak efektivní jako nyní, popřípadě by oznamovatel s orgány činnými v trestním řízení nechtěl vůbec spolupracovat. Myslím si však, že opět jako předchozí bezodkladnost i zdlouhavost rozhodování a tlak ze strany orgánů činných v trestním řízení na oznamovatele, bude opět působit demotivačně. Jako pozitivní však hodnotím nyní zavedenou povinnost v rámci oznámení oznámit všechny skutečnosti, které jsou oznamovateli známy o trestné činnosti toho, kdo požadoval úplatek. Tento požadavek jednak oznamovatele v zásadě nikterak nezatěžuje, a naopak orgánům činným v trestním řízení může významně napomoci při získávání poznatků v rámci prověřování a následného trestního stíhání toho, kdo požádal úplatek. Jak jsem také uváděla výše, považuji za správné, že za poskytnuté rozhodnutí o nestíhání nestačí pouhé učinění oznámení o poskytnutí úplatku. Naopak, když už daná osoba byla „spoluviníkem“ trestné činnosti uplácejícího, měla by spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení, v získávání poznatků o této trestné činnosti.

Za zmínku stojí také otázka, zda bylo správným krokem upravit tento institut v rámci procesního práva, a nikoliv právem hmotným, tak jak tomu bylo u účinné lítosti. Zmateně také může působit, že obecně podmínky zániku trestní odpovědnosti jsou upraveny v trestním právo hmotném, tedy tam kde je většina adresátů logicky bude čekat.

Závěr

Korupce představuje negativní společenský jev, jenž není možné ve společnosti zcela vymýtit. Její síla je vyjádřena ve rčení: „*každý je úplatný, záleží jen na výši nabízené částky a okolnosti, za kterých je nabízena.*“ Je proto nutné se jí alespoň vhodnými trestněprávními prostředky snažit v co nejširší míře omezit.

Odhalování, vyšetřování a s tím související dokazování je u korupce vysoce komplikované, neboť ani jedna ze stran korupčního vztahu není v pozici poškozeného, aby měla zájem trestný čin oznámit. Pokud se již orgány činné v trestním řízení o spáchaném trestném činu dozví, je zde poměrně častá důkazní nouze, neboť korupční jednání se děje především v soukromí a utajeně, takže se zde nenachází žádná nezúčastněná osoba, která by mohla být v postavení svědka.

Trestní právo by proto na korupci mělo reagovat nejenom zakotvením některých korupčních jednání jako trestných, ale také dalším vytvářením účinných prostředků, které by přispěly k odhalování korupce a pomáhaly orgánům činným v trestním řízení vypořádat se s častou důkazní nouzí.

Stěžejním cílem této práce bylo proto jeden z těchto prostředků detailně analyzovat a zhodnotit jeho přínos.

Po komplexní analýze institutu dočasného odložení trestního stíhání u korupčních trestných činů jsem přesvědčena, že byť má této instituty některé nesporné klady, oproti předchozí zvláštní účinné lítosti, využívaným prostředkem v rámci boje s korupcí se v praxi patrně opět nestane. Zkoumaný institut přináší oznamovatelům především nejistotu, a naopak posiluje pozici orgánů činných v trestním řízení. Vzhledem k vysoké latenci korupční trestné činnosti by měl zákonodárce spíše ubrat z některých požadavků tak, aby opravdu motivoval pachatele k oznamování korupčních trestných činů. Jako smysluplnější se mi například jeví opětovné zavedení institutu zvláštní účinné lítosti bez prvku bezodkladnosti, ale naopak s kvalifikovaným oznámením všech relevantních skutečností oznamovatelem. Jak zvláštní účinná lítost, tak dočasné odložení trestního stíhání však mohou v některých případech efektivně plnit preventivní funkci a odrazovat potenciální pachatele od páchaní korupční činnosti. Z toho důvodu, i kdyby k opětovnému zavedení zvláštní účinné lítosti nedošlo, bezpochyby není řešením úplné vypuštění tohoto institutu z právního řádu, ale naopak dále mu věnovat pozornost a odstranit jeho nedostatky tak, aby mohl být účinným nástrojem boje s korupcí.

Dále je nutné poznamenat, že co se týče dílčích závěrů získaných během studia dané problematiky, by bylo vhodné do budoucna upravit některá korupční jednání i v rámci správního práva, aby nedocházelo k uplatňování trestní represe u bagatelních úplatků nepatrné hodnoty. V praxi také může docházet k různému nazírání úplatek, kdy to, co je některými soudy bráno jako pouhá zdvořilost, může být jinými soudy již posouzeno jako úplatek. Proto by bylo vhodné do budoucna tyto dva pojmy v rámci trestněprávních norem od sebe striktně odlišit, aby k takovým situacím nedocházelo.

Ohledně samotné úpravy jednotlivých úplatkářských trestných činů se domnívám, že jejich aktuální úprava je dostačující a neobsahuje žádné vážné nedostatky, které by vyžadovaly aktuální pozornost.

Seznam literatury

Publikace

- BENDA, Antonín, (ed). *Ottův slovník naučný nové doby: dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému*. Díl 3., Praha, 2001, 715-1391 s.
- CEJP, Martin., KOTULAN, Petr., JANDA, Pavel. *Korupce*. Praha: IKSP, 1996, 133 s.
- DRAŠTÍK, Antonín (ed). *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolter Kluwer, 2015, 3264 s.
- DRAŠTÍK, Antonín (ed). *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, 1383s.
- DUYNE, Petrus C. Van a kol. *Boj proti korupci*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha, 1999, 80 s.
- DAVID, Vladislav, NETT, Alexander. *Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém*. Praha: C. H. Beck, 2007. 358 s.
- GRŮVŇA, Tomáš a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 587 s
- HULINSKÝ, Petr. *Aktuální otázky trestněprávní ochrany společnosti před korupcí*. Praha: Police History, 2008, 153 s.
- CHMELÍK, Jan, ZDENĚK TOMICA. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011. 283 s.
- CHMELÍK, Jan a kol. *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha: Linde, 2003. 224 s.
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. 968 s.
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 5. vydání, Praha: Leges, 2018, s. 515 JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 5. vydání, Praha: Leges, 2018, 863 s.
- KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, 921 s.
- NOVOTNÝ, Oto a kol. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2010, 599 s.
- PETROVSKÝ, KAREL. *Korupce po česku aneb korupce očima průměrného Čecha*. Praha: Eurolex Bohemia, 2007. 193 s.
- SCHELLE, Karel, TAUCHEN, Jaromír. *Korupce – včera a dnes*. Ostrava: Key publishing, 2013. 224 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 3632 s.

- ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákon: komentář*. 6. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2004, 723-1719 s.
- ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád: komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1899-3730 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol., *Trestní právo procesní*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 1009 s.
- ŠTIČKA, Michal. *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě*. Praha: Transparency international, 2008. 212 s.

Periodika

- BRUNA, Eduard. Problematické aspekty úplatkářských trestných činů (1. část) – úplatek. *Bulletin advokacie*. 2018, č. 10, s. 42-45
- BRUNA, Eduard. Problematické aspekty úplatkářských trestných činů (3. část) – některé specifické nástroje k jejich odhalování. *Bulletin advokacie*. 2018, č. 10, s. 24-27
- GALO Dušan. K navrhovanému institutu rozhodnutí o nestíhání podezřelého. *Právní rozhledy*, 2015, č. 22, s. 789–792
- GRIVNA, Tomáš. Trestní postih korupce v soukromé sféře. *Trestněprávní revue*, 2005, č. 7–8, s. 169-173
- GRIVNA, Tomáš, HORNÍK, Jan. Využití účinné lítosti pro korupční trestné činy. *Trestněprávní revue*, 2013, roč. 2012, č. 7–8, s. 157–164
- HŘEBÍČEK, Vladislav. Několik poznámek k chystanému dočasnému odložení trestního stíhání osoby podezřelé ze spáchání vybraných korupčních trestných činů. *Trestněprávní revue*, 2015, č. 5, s. 113–117.
- PÚRY, František. Poznámky k oznamování trestné činnosti státními orgány, právníky a fyzickými osobami. *Trestněprávní revue*. 2013, č. 7-8, s. 161–168
- RŮŽIČKA, Miroslav. Ke stíhání korupce z pohledu státního zástupce. *Trestněprávní revue*, 2006, roč. 5, č. 1, s. 1–32.
- VANTUCH, Pavel. Úplatkářství a účinná lítost v trestním zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. 42, č. 4, s. 18–22

Příspěvky ve sborníkú

- TÓTHOVÁ, Marcela. Niekoľko úvah k možnostiam odhaľovania korupcie. In SCHELLE, Karel, TAUCHEN, Jaromír (ed). *Korupce – včera a dnes – sborník příspěvků*. 1. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2013, s. 171-179
- KUČHTA, Josef. Úplatkářství jeho postih a současné problémy. In SCHELLE, Karel, TAUCHEN, Jaromír (ed). *Korupce – včera a dnes*. Ostrava: Key publishing, 2013, s. 72–80
- PELC Vladimír. Pojem obecného zájmu u trestných činů přijetí úplatku a podplácení. In: *Konference Dny práva 2011*. [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2012, [cit. 4. 4. 2020]. Dostupné na: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2011/files/prispevky/06%20Trest/16%20vladimir%20PELC.pdf

Právní předpisy

- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 52/2009 Sb.
- zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 341/2011 Sb. o Generální inspekci bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
- vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy
- zákon č. 300/2005 Z.z, trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů

Důvodové zprávy

- Důvodová zpráva k zákonu č. 163/2016, kterou se mění zák. č. 141/1961 Sb.

Judikatura

- rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 11. 2008, sp. zn. 6 As 1/2008

- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 1. 1999 sp. zn. 5 Tz 165/9
- usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 12. 2008, sp. zn. 7 Tdo 1057/2008
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. března 1977, sp. zn. 11 Tzf 11/77
- usnesení Nejvyššího soudu v Brně ze dne 11. dubna 2007, sp. zn. 8 Tdo 396/2007
- nález Ústavního soudu ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. II. ÚS 710/01
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. listopadu 2002, sp. zn. 4 Tz 77/2002,
- usnesení Nejvyššího soudu v Brně ze dne 11. dubna 2007, sp. zn. 8 Tdo 396/2007
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2014, sp. zn. 4 Tdo 234/2014
- stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ČSSR, ze dne 30. 10. 1973, sp. zn. Tpjf 51/72
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 8 Tdo 1362/2016
- usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 2013, sp.zn. 3 Tcu 85/2013
- zpráva trestního kolegia Nejvyššího soudu ČSSR z 26. 1. 1988 č. j. Tpjf 28/87
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2014, sp. zn. 4 Tdo 234/2014
- usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 1. 2017, sp.zn. 4 Tdo 8/2017
- usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19.2.2013, sp.zn. 4 Tdo 27/2013
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2014, sp. zn. 8 Tdo 109/2014

internetové zdroje

- *Analýza soudních rozhodnutí vydaných v letech 2007 až 2009 ve věcech úplatkářských trestných činů.* Praha: Transparency International – Česká republika, 2012, [online], s. 40, [cit. 4. 3. 2020] dostupné na: https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/2012/Anal%C3%BDza_soudn%C3%ADch_rozhodnut%C3%AD_vydan%C3%BDch_v_letech_2007_a%C5%BE_2009_ve_v%C4%9Bcech_%C3%BAplatk%C3%A1%C5%99sk%C3%BDch_trestn%C3%BDch_%C4%8Din%C5%AF.pdf
- *Co je to korupce.* [online] Transparency International – Česká republika, [cit. 26. 4. 2020] Dostupné na: <https://www.transparency.cz/korupce/>
- *Organizace spojených národů - Portál justice*, 2017 [online]. Ministerstvo spravedlnosti České republiky [cit. 06.03.2020]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/organizace-spojenych-narodu?clanek=umluva-osn-proti-korupci-uncac->
- Seznam států převzat z webové stránky Rady Evropy [online], [cit. 21. 4. 2020]. Dostupná na: <https://www.coe.int/en/web/greco/structure/member-and-observers>

- Rezoluce ustavující skupinu GRECO ze dne 1. května 1999, [online], [cit. 21. 4. 2020] dostupné na: <https://rm.coe.int/16806cd24f>, článek první.
- *Analýza efektivity Policie ČR při provádění úkonů trestního řízení v oblasti trestných činů korupce za roky 2011 až 2012*, 2012, [online], s. 3, [cit. 13. 5. 2020]. Dostupné na: www.mvcr.cz › [analyza-efektivnosti-korupce-pdf](#)
- www.psp.cz

Anotace

Diplomová práce „*Úplatkářské trestné činy a možnost dočasného odložení trestního stíhání jako možný nástroj boje s korupcí*“ se zabývá úplatkářskými trestnými činy a jedním z prostředků, které je možné použít pro odhalování korupce. Korupce je zde zkoumána především z trestněprávní roviny. Úvodní část je věnována vymezení pojmu korupce a jeho odlišení od pojmu úplatkářství. Následuje část, která obsahuje trestněprávní úpravu úplatkářských trestných činů. Důraz je zde kladen především na samotné jádro úplatkářských trestných činů, tedy pojem úplatek a následně jsou zde rozebrány jednotlivé znaky skutkových podstat. Následuje část, která se obecně zabývá získáváním poznatků o korupční činnosti. Stěžejní část práce je věnována institutu dočasného odložení trestního stíhání, jako jedním z prostředků sloužících k odhalování korupce. Na základě provedené analýzy a komparace s předešlým institutem zvláštní účinné lítosti je tento institut následně podroben kritickému zhodnocení v rámci, kterého jsou navrhovány některé změny, ke kterým by mělo dojít. Práce je zakončena závěrem, který shrnuje poznatky uvedené v diplomové práci.

Klíčová slova

korupce, úplatek, obstarávání věcí obecného zájmu, přijetí úplatku, podplacení, nepřímé úplatkářství, účinná lítost, dočasné odložení trestního stíhání, odhalování korupce

Summary

The diploma thesis "Bribery offenses and the possibility of temporarily postponing criminal prosecution as a possible tool in the fight against corruption" deals with bribery offenses and one of the tools that can be used to detect corruption. Corruption is examined here mainly from the criminal law level. The introductory part is devoted to the definition of the concept of corruption and its differentiation from the concept of bribery. The following part contains the criminal law regulation of bribery offenses. Emphasis is placed mainly on the very core of bribery offenses, ie bribery, and then the individual features of the facts are analyzed. The following section, which generally deals with gaining knowledge about corrupt activities. The main part of the work is devoted to the institute of temporary postponement of criminal prosecution, as one of the means used to detect corruption. Based on the performed analysis and comparison with the previous institute of special effective remorse, this institute is

subsequently subjected to a critical evaluation within the framework of which some changes are proposed, which should take place. The thesis ends with a conclusion that summarizes the findings of the thesis.

Key words

Corruption, Bribe, Procurement affairs of public interest, Accepting of bribe, bribery, Indirect bribery, Effective regret, Temporary suspension of criminal proceedings, Detecting corruption